

Septembar

DOGAĐAJI OPŠTEG KARAKTERA

3. septembar
- Vrhovni Štab NOV i POJ i/dao naredbo o načinu ishanje i obezbeđenja Štabova, o vojničkom držanju i pravilnom ponašanju vojnih lica, o nošenju oznaka i činova, o načinu predlaganja za pohvale, odlikovanja i unapređenja, o evidenciji starešin-skog kadra i brizi za njegovo stalno uzdizanje.
 - Savezničke snage otpočele iskrcavanje u Kalabriji (u Italiji).
 - U Sirakuzi (u Italiji) potpisano primirje između saveznika i italijanske vlade maršala Pjetra Badolja.
4. septembar
- VŠ NOV i POJ naredio Štabu 2. bosanskog udarnog korpusa NOVJ da područje Jajce — Mrkonjić Grad očisti od četnika.
5. septembar
- Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito naredio Štabu 2. proleterske udarne divizije NOVJ da zbog predstojećih važnih događaja ubrza rad na formiranju korpusa koji treba da preuzme komandu nad jedinicama u Crnoj Gori, Sandžaku i Hercegovini i da glavninu svojih snaga orijentise na ova područja.
6. septembar
- VŠ NOV i POJ. naredio Štabu 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ da punu pažnju posveti mobilizaciji novih boraca i učvršćenju NO odbora i komandi mesta i vajnih područja.
 - VŠ NOV i POJ naredio Štabu 2. bosanskog udarnog korpusa NOVJ da uputi potrebne snage za razbijanje četnika u. rejonu Bosanskog Grahova.
8. septembar
- Objavljena безусловna kapitulacija Italije. Jedinice NOV i POJ su za nekoliko sledećih dana razoružale glavninu ovih italijanskih okupacionih divizija: »Izconco-. Kačatori dole Alpi», »Lombardija«, »Murde«, »Mačerata«, »Celere«, »Bergamo« i »Sforčeska«. Razoružale su i manje delove divizija: »Firence«, »Ferara«, »Mesina«. »Zara«, »Đulija*«, »Torino« i »Puije«. kao i 14. 17. i 18. obalsku brigadu. Na stranu NOVJ prešla je glavnina divizije »Venecija«, kao i delovi divizije Taurinenze-. od kojih je kasnije (2. decembra 1943) formirana italijanska partizanska divizija Garibaldi i stavljena pod komandu 2. udarnog korpusa NOVJ.
 - U Dalmaciji, po naređenju VŠ NOV i POJ. od 3. i 1. dalmatinske NOU brigade ponovo formirana 9. divizija NOVJ.
 - Komande četničke Dinarske divizije i nemačke I'4. lovačke divizije postigle sporazum o zajedničkim borbama protiv jedinica NOV i POJ.
9. septembar
- Američka 5. armija se iskrcala kod Salerno (u Italiji).
 - Iranska vlada objavila rat Nemačkoj.
 - U vezi s kapitulacijom Italije, vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito uputio depešu GŠ NOV i PO za Hrvatsku i GŠ NOV i PO za Sloveniju: da stupe u vezu sa štabovima italijanskih jedinica radi predaju oružja i radi eventualno Saradnje u borbi protiv nemačkih jedinica; da proglašom pozovu domobrane na predaju i saradnju.
 - Povodom kapitulacije Italije, vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito uputio depešu Štabu 2. proleterske udarne divizije NOVJ: sa italijanskim jedinicama pregovarali o predaji oružja ili o zajedničkoj borbi protiv nemačkih jedinica; najhitnije preduzeti mobilizaciju u Sandžaku, Crnoj Gori i Hercegovini.
 - U Splitu otpočeli četverodnevni pregovori između predstavnika VS NOV i POJ i komandanta italijanske divizije »Bergamo« o predaji i razoružanju italijanskih jedinica. Tada su razoružani glavnina divizije »Bergamo« i drugi manji delovi italijanskog 18. armijskog korpusa.
 - Partizanska četa - Bajram Curi-, u sadejstvu sa grupom boraca iz albanske Male-sije, zauzela Trepoju (u severnoj Albaniji)

10. *septembar* — Nemačke snage okupirale Rim.
- Us. Ivovičićima (kod Foče), po naređenju VS NOV i POJ, formiran 2. udarni korpus NOVJ, u čiji su sastav ušle 2. proleterska udarna i 3. udarna divizija NOVJ.
- VŠ NOV i POJ naredio je Štabu 2. udarnog korpusa NOVJ da formira jednu manevarsku grupu koja bi. Iz rejonu Kalinovika, sudejstvovula sa 3. bosanskim udarnim korpusom NOVJ u borbama oko Sarajeva, s tim da 2. proletersku NOU brigadu uputi u Sandžak, a 5. crnogorsku NOU brigadu LI Crnu Goru.
12. *septembar* — Hitler izdao direktivu o čišćenju Balkana.
- Savezničke snage zauzele Bari (Italija).
- Član VŠ NOV i POJ Edvard Kardelj izvestio Vrhovni štab da je cela Ljubljanska pokrajina, sem Ljubljane, u rukama Narodnooslobodilačke vojske; da su jedinice NOVJ razoružale glavninu italijanske divizije Isonco- i zaplenile veliku količinu ratnog materijala: da su Bela i Plava garda razbijene i da je uspostavljena vlast Osvobodilne fronte.
- Po odluci VS NOV i POJ 3. krajiška udarna brigada 1 proleterske udarne divizije NOVJ dobila naziv proleterska.
13. *septembar* — Jedinice Crvene armije oslobodile Brjansk.
14. *septembar* — Us. Zdenjskoj Vasi (kod Kočevja), po naređenju VŠ NOV i POJ, formirana 18. divizija NOVJ. U njen su sastav ušle 8. 9 i 10. slovenačka NO brigada.
15. *septembar* — VŠ NOV i POJ naredio Štabu 1. proleterske udarne divizije NOVJ da hitnom intervencijom u pravcu srednje Dalmacije pomogne dalmatinskim jedinicama u sprečavanju prodora nemačkih snaga u Split.
- U Jajcu obnovljen rad Oficirske škole VŠ NOV i POJ Tada je imala 141 slušaoca.
- Septembar *p.p.* — Komandant Vrhovne komande savezničkih snaga za Srednji istok britanski general Wilson obavestio vrhovnog komandanta NOV i POJ Josipu Broza Tita da će oko 15. septembra u VŠ NOV 1 POJ stići anglo-američka vojna misija sa brdanskim generalom Maklinom na čeln.
- Septembar *s.* — Povodom oslobođenja Splita londonski Tajms objavio uvodnik pod naslovom Nagrada za herojstvo«, u kome se ističe da se sada potvrđuje opšte verovanje da Pavelićeva vlada nikad nije imala stvarnu podršku hrvatskog naroda, i konstatuje da »patriotske snage«< posle dve godine borbe ubiru plodove svog herojstva i izdržljivosti kojima su pružale uporan otpor napadaču ...»
- U VŠ NOV i POJ stigla anglo-američka vojna misija, koju predvodi britanski general Maklin. član britanskog parlamenta.
16. *septembar* Jedinice Crvene armije oslobodile Novgorod.
- Pri Vrhovnom štabu, po naređenju vrhovnog komandanta NOV i POJ Josipa Broza Tita, ponovo formirano odeljenje za vojno vazduhoplovstvo.
- U rejon Aržano — Trilj, po naređenju VŠ NOV i POJ, stigla sa prostorije Kupres — Prozor 1. proleterska udarna divizija NOVJ da novoformiranim jedinicama pruža pomoć u odbrani Splita.
- Član VŠ NOV i POJ Edvard Kardelj izvestio Štab 13. divizije NOVJ o borbama slovenačkih jedinica protiv nemačkih snaga na sektoru Ilirske Bistrice i istakao potrebu da slovenačke i hrvatske jedinice održavaju čvrste veze.
17. *septembar* između r. Doneca i r. Dnjepra jedinice Crvene armije otpočele ofanzivu u pravcu Poltave i Kremenčuga.
18. *septembar* Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito naredio Štabu 2. udarnog korpusa NOVJ da s manevarskom grupom (4 proleterskom (crnogorskom) NOU i 2. dalmatinskom NOU brigadom) izvrši pokret u pravcu Sandžaka i Limske doline radi razoružavanja italijanskih jedinica i radi uspešnije mobilizacije.
20. *septembar* U Jajcu, pri Oficirskoj školi VŠ NOV i POJ, otpočeo prvi dvadesetodnevni viši kurs za intendantske oficire. Pohadalo ga je 20 slušalaca.
21. *septembar* U rejon s. Zelovo — s. Hrvače (kod Sinja), po naređenju VŠ NOV i POJ, stigla iz Bosanske krajine 4. divizija NOVJ radi sadejstva sa novoformiranim jedinicama NOVJ.

1943. septembar

BOSNA I HERCEGOVINA

septembar 1943.

23. septembar
- Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Brost Tito depešom naredio Stabu 2. udarnog korpusa NOVJ da pohita u Crnu Goru. napominjući mu da se najlepše postupa sa italijanskim vojnicima koji predaju oružje i stupe u NOV.T.
 - Clan Politbiroa CK KPJ i delegat CK KPJ Ivan Milutinovic uputio sekretaru PK KPJ za Crnu Goru i Boku uputstvo o merama za mobilizaciju ljudstva i o slanju političko-partijskog kadra radi popune dveju crnogorskih brigada i formiranja treće S obzirom na mogućnost proširivanja rada PK on nalaže popunu PK KPJ i PK SKOJ-a.
 - Šef Sanitetskog odseka VŠ NOV i POJ naredio sanitetskom osoblju NOV i POJ da na levom rukavu obavezno nosi propisane oznake.
25. septembar
- Delegat CK KPJ i VŠ NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo /ahtevao od GŠ NOV i PO za Srbiju da se hitno upute u Makedoniju Makedonci koji se nalaze u srpskim jedinicama NOV i PO.
 - Jedinice Crvene armije oslobodile Smolensk.
29. septembar
- U Umbriji (Italija) formiran partizanski odred od Jugoslovena izbeglih i/, zatvora "Spoleto" i »Idolfiorite«. Odred je poslužio kao jezgro za formiranje italijanske brigade Antonio Gramši-, koja je u svom sastavu imala pet bataljona (tri bataljona su formirana od jugoslovenskih zatvorenika i interniraca).
30. septembar
- Ministar spoljnih poslova vlade V. Britanije Antoni Idn, primajući akreditive od novog ambasadora izbegličke vlade Kraljevine Jugoslavije Bogoljuba Jeftića, savetovao da izbeglička vlada preduzme inicijativu za izmirenje sa NOV i POJ.
- Septembar
- Izbeglička vlada Kraljevine Jugoslavije zvanično zatražila od vlada Perua, Bolivije, Paragvaja i Čilea da zabrane rad jugoslovenskih levičarskih iseljeničkih organizacija u tim zemljama.
- Pri VS NOV i POJ formiran odsek za zaštitu naroda (O/na). sa zadatkom da na čitavoj teritoriji zemlje uspostavi obaveštajnu mrežu u cilju borbe protiv neprijateljske špijunaže i pete kolone.

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Septembar
- Kod s. Brajčevića i s. Bodežlšta (blizu Gacka) 10. hercegovačka NOU brigada razbila konjički eskadron Izviđačkog bataljona nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen-, ojačan delovima mesnog milicijskog bataljona i četničke Gatačke brigade. Neprijatelj je imao 13 mrtvih, 9 zarobljenih i veći broj ranjenih. Između ostalog, zaplenjeno je i 45 konja sa opremom.
3. septembar
- U Glamoč bez borbe ušle jedinice 10. udarne divizije 2. bosanskog udarnog korpusa NOV.T.
- 3/4. septembar
- Kod Ustikoline (blizu Foče) 2. proleterska udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ, gazom i skelom, forsirala Drinu i zauzela Foču. Četnici su pružili slab otpor.
5. septembar
- Otpočeo dvodnevni rad Oblasne konferencije AFZ-a za Bos. krajinu, na kojoj je izabran Oblasni odbor AFZ-a.
- Septembar p.
- Odlukom Oblasnog komiteta KPJ za Hercegovinu obnovljen Oblasni komitet SKOJ-a za Hercegovinu.
6. septembar
- U Goražde ušli delovi 2. proleterske i 3. udarne divizije NOVJ, pošto su se delovi nemačke 369. legionarske divizije povukli ka s. Ustipračji.
 - U sastavu 10. udarne divizije NOVJ spajanjem Blagajskog i Janjskog NOP odreda, formiran Blagajsko-janjski NOP odred.
 - Na Suhopolju (kod s. Coslija, blizu Glamoča) uređen aerodrom NOVJ za sletanje savezničkih aviona.
7. septembar
- Na liniji s. D. Skugrić — s. Tolisa — s. Krečane i u Dugim njivama (kod Gradačca) 15. majevička udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ napala i razbila ostatke četničkog Trebavskog odreda. Oko 300—400 četnika je pobjeglo delom na levu obalu r. Bosne, u s. Kotorsko, a delom prema Doboju i Ozrenu. Poginulo je 10 i ranjeno 25 četnika. Brigada je imala samo 4 ranjena.

- 7 8. septembar — Modriču zauzela 6. istočnobosanska udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ. Zaroobljen je 2. bataljon domobranskog 3. pešadijskog puka (2(H) domobrana i 5 oficira). Zaplenjeno: 200 pušaka. 5 minobacača. G p. mitraljeza i veća količina municije i druge opreme.
8. septembar — Na Kozari, po naredbi Štaba 2. bosanskog udarnog korpusa, od Kozarskog NOP odreda formirana 11 krajiška udarna brigada 4. udarne divizije NOVJ, sastava: 3 bataljona.
- Po naredenju štaba 2. bosanskog korpusa NOVJ. od jezgra iz » krajiške udarne brigade i od mobilisanog ljudstva iz okoline Cazina, formiran Cazinski NOP odred.
- S/9. septembar — Jedinice 11. udarne divizije NOVJ napale Teslić koji su branile domobranski 4. lovački puk. oko 200 milicionera i 70 žandarma. Zbog otpora posade i/ jakih utvrđenja napad nije uspeo, kao ni onaj izvršen sledeće noći. Gubici neprijatelja: 5 mrtvih, 7 ranjenih i 18 zarobljenih, a jedinica NOVJ 8 mrtvih. 27 ranjenih i 4 nestala.
- l). septembar — U Cajniče ušli delovi 2. proleterske udarne divizije NOVJ. pošto su ga napustili delovi nemačke 118. lovačke i 369. legionarske divizije.
- U Kalinovik ušli delovi 2. proleterske udarne divizije NOVJ. pošto su se nemačka posada i žandarmi povukli u Trnovo.
- U s. Malom Polju (kod Han-Pijeska) poginuo komandant Planinskog NOP odreda Svetozar Kosorić. narodni heroj.
- 10 septembar — Deseta hercegovačka udarna brigada 3. udarne divizije NOVJ razbila delove četničke Gatačke brigade i mesnog milicijskog bataljona i zauzela Gacko,
- U s. Ljutuj (kod Konjica) Mostarski partizanski bataljon uništio vod domobrana 1 porušio hidrocentralu.
- 10/11. septembar — Posle tročasovne teške borbe protiv ustaškog 22. bataljona jedinice 1. i 2. vojvođanske udarne brigade 16. udarne divizije NOVJ zauzele Vlasenicu. Ustaše su imale 12 mrtvih, 4 ranjena 1 38 zarobljenih, dok su brigade imale 11 mrtvih i 16 ranjenih. Zaplenjeno: 3 minobacača. 2 mitraljeza, 20 pušaka i dosta druge ratne opreme.
12. septembar — U s. Kotorskom (kod Doboja) delovi 5. krajiške udarne brigade 11. udarne divizije NOVJ razbili nemačko-domobransku posadu (oko 100—200 vojnika). Ovim je omogućeno da se sledeće noći južno od s. Kotorskog prebaci preko r. Bosne u Trebavu štab 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ sa 2. krajiškom NOU brigadom.
- Drugi bataljon 14. puka domobranske B. pešadijske divizije prešao na stranu NOVJ i porušio uređaje na ž. st. Hutovo (na pruzi Hum — Gabela), ali je na putu razbijen ed delova jedne brigade i četničke Ljubinjske brigade, tako da se do 10. hercegovačke udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ. koja se toga dana nalazila u rejonu Gacka, probilo manje od 100 domobrana.
13. septembar — Na ž. st. Blagaj (na pruzi Prijedor — Bos. Novi) diverzantska grupa Podgrmečkog NOP odreda minirala prugu i uništila oklopni voz. i; kome je poginula sva posada (84 vojnika).
14. septembar — Četnici zauzeli Prnjavor, ali ga je, uz pomoć pristiglih delova 5. krajiške udarne brigade 11. udarne divizije NOVJ. Prnjavorski NOP odred povratio.
- 14 15. septembar — U s. Capardima (kod Zvornika) jedinice 1. i 2. vojvođanske udarne brigade 16. udarne divizije NOVJ napale domobransku posadu i posle šestočasovne borbe zauzele uporište. Poginulo je i ranjeno 50 domobrana a zarobljeno i razoružano 407 vojnika i 4 oficira 5. bataljona domobranske Tuzlanske brigade. Jedinice NOVJ su imale: 5 mrtvih i 18 ranjenih.
- Septembar p. p. — Po naredenju Štaba 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ formiran Trebavski NOP odred, jačine 60 boraca.
- Izdvajanjem iz OK KPJ za Jajce formiran Okružni komitet KPJ za okrug Glamoč — Kupres.
- Septembar s. — U varošicu Orašje (kod Bos. Samca) ušle jedinice 17. udarne divizije NOVJ. One su zaplenile velike količine hrane.
- U rejonu Han-Pijeska (kod Vlasenice) Planinski NOP odred uključen u Birčanski NOP odred.

- Septembar d. p.* — Po naređenju Štaba 2. udarnog korpusa NOVJ formiran Jahorinski NOP odred, jačine 250 boraca.
- Po naređenju Štaba 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ formiran Posavski NOP odred.
- 16. septembar* — U Bos. Samcu 6. istočnobosanska udarna brigada IV. udarne divizije NOVJ slomil i otpor ustaško-četničkih snaga i zauzela mesto Poginulo je 20 ustaša, a neki su izgoreli u kasarni iz koje su davali otpor.
- U rejonu prevoja Kobilje glave (na putu Gacko — Bileća) 10. hercegovačka udarna brigada 3. udarne divizije NOVJ razbila ojačanu četničku Bilečku brigadu. Poginulo je i ranjeno oko 60 četnika i nemačkih vojnika, dok se veći broj četnika razbežao kućama ili povukao u Bileću, gde su ih sutradan prihvatili delovi 14. puka nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« i četničke Trebinjske brigade.
- U s. Bos. Raču (kod Bijeljine) ušli delovi 10. udarne divizije NOVJ, pošto se 7. četa 2. bataljona 8. puka domobranske 3. lovačke brigade povukla preko reke Save u Vinkovce.
- 17/18. septembar* — U s. Prkosima (kod Kulen-Vakufa) dva bataljona 10. krajiške udarne brigade i Udarni bataljon Drvarsko-petrovačkog NOP odreda 4. udarne divizije NOVJ napali i posle žestoke borbe uništili delove nemačke 373. legionarske divizije. Izbačeno je iz stroja oko 250 neprijateljskih vojnika, dok su jedinice NOVJ imale 22 mrtva (među kojima je i bora-bombaš 3. bataljona 10. krajiške NOU brigade Marija Bursač, narodni heroj) i 44 ranjena. Zaplenjeno: 4 haubice, 10 p. mitraljeza, 1 mitraljez, 5 tromblonskih pušaka, 2 minobacača i drugo oružje.
- Ramski NOP odred 10. udarne divizije NOVJ zauzeo Ostrožac (kod Konjica). Ovde je razbio jednu četu 2. domobranske brdske brigade zarobivši 41 i ubivši 12 domobrana i uništio ž. st. i sve zgrade nadleštava.
- 18. septembar* — Po naređenju Štaba 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ, od boraca iz okoline Tešnja i Teslića, formiran Tešanjско-teslički NOP odred.
- Formiran ONO odbor za okrug Drvar
- 20. septembar* — Na oblasnoj konferenciji USAOBiH-a za Bos. krajinu izabran Oblasni odbor USAOBiH-a za Bos. krajinu.
- 21. septembar* — Po naređenju Štaba 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ formirana 10. muslimanska udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ, sastav: 4 bataljona.
- Četnička Gatačka brigada i Gatački milieijski bataljon domobranske 6. pešadijske divizije zauzeli Gacko, potisnuvši jedan bataljon 10. hercegovačke udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ prema Čemernu.
- 22. septembar* — Na pruzi Travnik — Turbe delovi 1. krajiške udarne brigade 5. udarne divizije NOVJ minom uništili oklopni voz. Neprijateljski gubici: 70 mrtvih i 8 zarobljenih, a dolovi 1. brigade: 3 mrtva i 3 ranjena.
- 22/24. septembar* — U s. Razboju (kod Bos. Gradiške) dva bataljona 5. krajiške udarne brigade U. udarne divizije NOVJ napali žand. stanicu i posle šestočasovne borbe zarobili 54 žandarma. Poginulo je 6 žandarma, dok su bataljoni imali 5 ranjenih. Zaplenjeno: 2 p. mitraljeza i 58 pušaka.
- 24. septembar* — U Gračanicu ušli 2. krajiška udarna brigada i Ozrenski NOP odred 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ, pošto su se žandarmi povukli ka Doboju.
- Jedinice 16. udarne divizije NOVJ i Majevički NOP odred, posle teške dvodnevne borbe protiv delova domobranskog 0. lovačkog puka, nemačkih delova i ustaša, zauzeli Bijeljinu. Poginulo je 78 a zarobljeno 278 neprijateljskih vojnika, dok se ostatak probio preko r. Drine u s. Bndovince (kod Bogatića). Zaplenjeno je 9 minobacača, 6 mitraljeza, 13 p. mitraljeza, velika količina municije, druge ratne opreme i hrane.
- U Dobrljinu (kod Bos. Kostajnice) 11. krajiška udarna brigada 4. udarne divizije NOVJ razbila dva bataljona ustaša i zauzela mesto.
- 24/25. septembar* — U s. Ravnom (na pruzi Hum — Gabela) 10. hercegovačka udarna brigada 3. udarne divizije NOVJ razbila posadu (174 žandarma i milicionera). U jednočasovnoj borbi u selu i na obezbeđenjima prema Dubrovniku i Metkoviću poginulo je oko 60 i zarobljeno 20 neprijateljskih vojnika. Zaplenjeno je 150 pušaka i dosta druge opreme. Već 26. septembra u Ravno su ponovo ušli delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«.

26. *septevibar* — U Mrkonjić-Gradu u prisustvu 200 delegata, održana oblasna konferencija delegata NO odbora Bos. krajine na kojoj je izabran Oblasni NO odbor za Bos. krajinu (40 članova, računajući i 9 članova Izvršnog odbora) i doneta rezolucija o zadacima.
- Izabran Okružni odbor AF2-a za Kozaru.
- U Popovom polju četnički Trebinjski korpus i delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen- i domobranske 6. pešadijske divizije preduzeli opkoljavanje 10. hercegovačke udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ. Brigada je, osetivši te pripreme, izvršila napad i, posle dvodnevnih borbi, probila se u Trebinjska brda. Poginulo je 40 četnika, a zarobljeni su 42 domobrana i 34 četnik. Brigada je imala 2 mrtva i 5 ranjenih.
- 27/28. *septembar* — Kod s. Han-Bile dve čete 1. krajiške udarne brigade 5. udarne divizije NOVJ minirale prugu Travnik — Lašva i uništile nemački transportni voz. Poginulo je 40 nemačkih vojnika i oficira.
29. *septembar* — U s. Begović-Kuli (kod Trebinja) 10. hercegovačka udarna brigada 3. udarne divizije NOVJ napala i u kratkoj borbi razbila četničku Trebinjsku brigadu, ojačani 1. bataljon domobranskog 14. pešadijskog puka i manje delove nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«. Zahvaćeni panikom, četnici i domobrani su napustili i garnizon Trebinje. Brigada, zbog neobaveštenosti, nije iskoristila tu priliku. Poginulo je oko 30 i ranjeno oko 50 neprijateljskih vojnika a zaplenjeno su tri haubice. Brigada je imala samo nekoliko ranjenih.
- U Zvornik ušli delovi 16. udarne divizije NOVJ. pošto su ga domobranske jedinice napustile, odstupivši u Mali Zvornik.
- Septembar k.* — U rejonu s. Sokolovo — s. Kozica — s. Tramošnja (kod San. Mosta), po naređenju Štaba 2. bosanskog udarnog korpusa NOVJ, formiran Sanski NOP odred u sastavu 4. udarne divizije NOVJ.
- Septembar* — U s. Trnavi (kod Bijeljine) izašao prvi broj »Naše borbe«, organa USAO Bili za istočnu Bosnu.
- Po naređenju Štaba 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ u okolini Srebrenice formiran Srebrenički NOP odred, a u okolini Kladnja Kladanjski NOP odred.

C'KNA GOKA

2. *septembar* — Kod Kapetanovog jezera (blizu Nikšića) 4. bataljon 5. crnogorske NOU brigade izvršio napad na 3. bataljon 750 puka nemačke 118. lovačke divizije i naneo mu gubitke od 6 mrtvih, 7 ranjenih i 11 nestalih.
8. *septembar* — GS NOV i PO za Crnu Goru i Boku povodom kapitulacije Italije uputio pismeni poziv komandantima italijanskih garnizona: da predaju svu ratnu opremu, da se, ako žele, s vojnicima priključe Narodnooslobodilačkoj vojsci, da od guvernera Crne Gore i Boke traže da sve zarobljene pripadnike NOVJ, internic i uhapšene pusti na slobodu.
9. *septembar* — Guverner Crne Gore Kurio Barbazeti, grof od Pruna. povodom kapitulacije Italije izdao proglas narodu Crne Gore u kome ističe da će italijanske trupe izvršiti svoju dužnost do kraja, te poziva narod na »spokojstvo, prisebnost duha, mir i jedinstvo«, obećavajući puštanje na slobodu političkih zatvorenika.
12. *septembar* — Po naređenju VS NOV i POJ, a u vezi s kapitulacijom Italije, Stab 3. udarne divizije NOVJ i 5. crnogorska NOU brigada krenuli iz rejona Foče opštim pravcem s. Izgori — pl. Golija — Banjani (kod Nikšića), da u Crnoj Gori mobilišu novo ljudstvo, razbijaju četnike i razoružavaju italijanske jedinice.
- Stab 2. proleterske udarne divizije NOVJ, sa svojom 2. proleterskom NOU brigadom, krenuo iz rejona Kalinovika, preko Pljevalja, u Sandžak, da po naređenju Štaba 2. udarnog korpusa NOVJ reorganizuje 3. proletersku (sandžacku) NOU brigadu i tamo nastavi dejstva protiv neprijatelja.
13. *septembar* — Na putu Nikšić — s. Trubjela Nikšićki NOP odred razoružao jedan italijanski bataljon a jedan bataljon Lovčenskog NOP odreda razoružao delove italijanskih snaga na Cevu, te su zaplenili 10 minobacača, 47 mitraljeza i p. mitraljeza, 700 pušaka i oko 200.000 metaka.
- Septembar p. p.* — Posle kapitulacije Italije primorski partizani zauzeli Bar, Ulcinj i Petrovac na moru.
- Štab italijanske divizije »Taurinenze iz rejona Boke kotorske uputio GS NOV i PO za Crnu Goru i Boku predlog o zajedničkoj borbi protiv nemačkih jedinica.

- Četničke snage Istočnog Ironia (Crne Gore) ubrzo posle kapitulacije Italije posele Bijelo Polje, Prijepolje, Brodarevo, Rudo i Novu Varoš.
- Septembar d. p.* — Mesna partizanska jedinica razbila četnike i zauzela varošicu Velimlje (kod Nikšića).
- 16. *septembar* — Na putu Pljevlja — s. Šahovići (sada: Tomaševo) jedinice 2. proleterske udarne brigade 2. proleterske udarne divizije NOVJ razbile četničku kolonu, nanevši joj gubitke od 18 mrtvih.
- 19. *septembar* — GŠ NOV i PO za Crnu Goru i Boku, povodom četničkog poziva partizanima da se vrate kućama, izdao proglas narodu u kome ukazuje na izdajničku ulogu četnika.
- 20. *septembar* — Štab 2. udarnog korpusa NOVJ, 2. dalmatinska udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ i 4. proleterska udarna brigada 3. udarne divizije NOVJ otpočeli marš iz rejonu Foče ti Sandžak i Crnu Goru radi mobilizacije novog ljudstva, razbijanja četnika i razoružavanja italijanske divizije »Venecija«.
- Četnička 1. i 2. bjelopoljska i Jurišna brigada i deo četničke Kolašinske brigade izbili iz Bijelog Polja na liniju s. Kovren — s. Bliškovo s ciljem da prodru prema Pljevljima i odbrane ih od jedinica 2. proleterske udarne divizije NOVJ.
- 22. *septembar* — Jedinice 2. proleterske udarne divizije NOV.T razbile četničke snage Istočnog fronta i miliciju i zauzele Pljevlja. Poginulo je 20. ranjeno 40 i zarobljeno 20 neprijateljskih vojnika, a zaplenjeno: 0 mitraljeza. 20 p. mitraljeza. 3 kamiona, 2 putnička automobila i dosta drugog ratnog materijala. Oko 200 muslimana je tada stupilo u NOVJ.
- 23. *septembar* — Posle kraće borbe protiv čelnika Durmitorske brigade 1. bataljon Durmitorskog NOP odreda zauzeo Šavnik.
- Štab 2. udarnog korpusa sa 4. proleterskom udarnom brigadom 2. proleterske udarne divizije NOVJ ušao u Zabljak, koji su napustile nemačke jedinice.
- 24. *septembar* — GŠ NOV i PO za Crnu Goru i Boku uputio pismo Štabu italijanske divizije Taurinenzek, upozorivši ga da će snage NOVJ voditi borbu protiv njegovih jedinica ako one ne ostanu pri svojoj ranijoj odluci da se priključe NOVJ.
- Delovi 5. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ odbacili jedinice četničke Vučedolske brigade i zauzeli Viluse zaplenivši magaciu municije.
- 25. *septembar* — U okolini Nikšića održan sastanak GŠ NOV i PO za Crnu Goru i Boku sa Štabom 3. udarne divizije NOVJ na kome je odlučeno da u sastav 5. crnogorske NOU brigade uđu 1. nikšićki i 1. zetski partizanski udarni bataljon.
- 26. *septembar* — U Banjanima (kod Nikšića jedinice četničkog Novesinjskog i Trebinjskog korpusa napale dva bataljona 5. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ, koji su se posle oštne borbe povukli li rejon s. Tise i s. Presjeke.
- 27. *septembar* — Četvrta proleterska udarna brigada 3. udarne divizije NOVJ zauzela Kolašin posle 14-časovne borbe protiv 2. bataljona 83. puka italijanske divizije »Venecija« i oko 300 četnika. Italijanski bataljon je prišao toj proleterskoj brigadi, dok su razbijeni četnici u neredu odstupili ka s. Matešcvu. Neprijateljski gubici: 30 mrtvih i oko 30 ranjenih. Brigada je imala 6 mrtvih i 12 ranjenih. Zaplenjeno je 6 mitraljeza, 6 p. mitraljeza, 6 minobacača, 46 pušaka, 300 ručnih bombi i veća količina municije.
- U blizini s. Trepće (kod Nikšića) 2. bataljon 5. crnogorske NOU brigade napao delove četničke Nikšićke brigade i u višečasovnoj borbi pretrpeo gubitke od 5 mrtvih.
- 28. *septembar* — Štab 2. udarnog korpusa NOVJ depešom tražio od VŠ NOV i POJ da se u Sandžak prebaci još jedna divizija NOV.T, kako bi taj korpus delom snaga prodro u Crnogorsko primorje.
- 29/30. *septembar* — Jedinice 2. proleterske udarne divizije 2. udarnog korpusa NOVJ zauzele Bijelo Polje, nanevši četničkim jedinicama Istočnog fronta gubitke od 18 mrtvih i 22 ranjena.
- 30. *septembar* — Štab 2. udarnog korpusa NOVJ uputio pismo šefu britanske misije u četničkom štabu u Beranama (sada: fvangrad): da napusti četnike, i pređe u Štab korpusa radi upoznavanja sa situacijom i sa stavom saveznika u vezi s kapitulacijom Italije i prelaskom italijanskih jedinica na stranu NOVJ.

- Četničke brigade 1. i 2. beranska, Kolašinska, Jurišna i Andrijevička otpočele napad sa pravca s. Mateševa na 4. proletersku NOU brigadu i 2. bataljon 83. puka italijanske partizanske divizije »Venecija« u Kolašinu. Hitno prebačeni iz Mojkovca, delovi 2. dalmatinske NOU i 2. proleterske NOU brigade, uz sadejstvo Vssojevičkog partizanskog bataljona i Bjelopoljskog bataljona 3. proleterske (sandžačke) NOU brigade, 4. oktobra su protivnapadom razbili čelnike i odbacili ih ka s. Maleševu uz gubitke od oko 200 mrtvih i ranjenih. Za izvanrednu požrtvovanost u žestokim višednevnim borbama pri oslobodjenju i odbrani Kolašina Vrhovni komandant je pohvalio 4. proletersku NOU brigadu i 2. bataljon 83. puka italijanske partizanske divizije »Venecija«.

- Septembar
- Pokrajinski odbor crnogorske narodne omladine izdan proglas omladini pozivajući je da se svrsta u redove NOV i P.O.T.
 - U Sandžaku, po naredenju GS NOV i PO za Crnu Goru i Boku, obnovljeni Bjelopoljski i Pljevaljski NOP odred.
 - Po naredenju GŠ NOV i PO za Crnu Goru i Boku obnovljen Durmitorski NOP odred.

HRVATSKA

1. septembar
- U Slavoniji, po naredenju Štaba 2. hrvatskog korpusa NOVJ, formiran Štab Istočne grupe NOP odreda.
 - Kod s. Bogalnika i s. Bilišana (na putu Obrovac — s. Zegar) Sovernodalmatinski NOP odred napao delove 292. puka italijanske divizije »Zara« i naneo im gubitke od 13 mrtvih, 13 ranjenih i 6 zarobljenih. Odred je imao 1 mrtvog i 2 ranjena.
- 2/3. septembar
- U Čazmi Moslavački NOP odred napao i zarobio 140 domobrana, 7 podoficira i 0 oficira 2. bataljona domobranskog 2. pešadijskog puka, dok se nemačka posada održala jakim otporom. Odred je imao 2 mrtva i 7 ranjenih.
3. septembar
- Na osnovu direktive GS NOV i PO za Hrvatsku, Štab 2. hrvatskog korpusa NOVJ, naredio 10. diviziji NOVJ da se iz Slavonije, preko Moslavine i Bilogore, prebaci na Kalnik i u Hrvatsko zagorje da bi tamo ojačala postojeće 1 formirala nove partizanske jedinice i da bi političkim delovanjem oovećala priliv hrvatskog naroda u NOV.
 - Između s. Hrkanovaca i s. Trnave (kod Đakova) 1. bataljon Diljskog NOP odreda napao kolonu nemačke 369. legionarske divizije. Poginulo je 14 vojnika i 1 oficir, a zarobljeno 16 vojnika i 1 oficir. Bataljon je imao 1 mrtvog i 2 ranjena.
 - U tvornici »Danica« (kod Koprivnice) 1. bataljon Kalničkog NOP odreda napao domobransku padobransku četvu i ranio 3 a zarobio 6 padobranaca, uz sopstvene gubitke od 1 mrtvog i 6 ranjenih.
 - U s. Horvatima (kod Jastrebarskog) delovi 2. diverzantskog bataljona Inžinjerijskog odseka GS NOV i PO za Hrvatsku uni tili ?.. st i jedan teretni voz.
4. septembar
- Na Kalniku, po naredenju GŠ NOV i PO za Hrvatsku, formirana NO brigada »Braća Radić« 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske.
 - Gračac zauzeli delovi nemačke 114. lovačke divizije.
 - U Zadru italijanski fašisti opljačkali Arhiv 1 Biblioteku, te odneli u Italiju 157 sanduka dragocenog arhivskog materijala iz Zadra, Šibenika, Trogira i Korčule.
5. septembar
- Održana prva konferencija USAOII-a za okrug Makarska, kojoj je prisustvovao oko 200 omladinaca i omladinki.
 - U s. Križu (kod Ivanič-Grada) delovi Moslavačkog NOP odreda zarobili 15 domobrana.
 - U s. Šareograd (kod Iloka) upale jedinice 1. sremskog NOP odreda, te uništile dva magacina sa hranom i zaplenile 25 pušaka.
- Septembar p.
- U s. Kalniku (kod Novog Marofa) poginuo sekretar SK KPH za Novi Marof Josip Prsa, narodni heroj.
 - Posle pete neprijateljske ofanzive 7. udarna divizija NOVJ vratila se iz Crne Gore u Baniju i ušla u sastav 1. hrvatskog korpusa NOVJ.

1943. septembar

HRVATSKA

septembar 1943.

6. septembar — Us. Svibovcu (kod Varaždinskih Toplica) NO brigada 'Braća Radić« 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske odbila napad delova nemačke 187. rezervne divizije, domobranskog 14. puka i 1. konjičkog divizionu. Poginulo je 6 nemačkih vojnika i 1 domobran, ranjeno 9 nemačkih vojnika, a nestalo 11 domobrana. Brigada je imala 1 mrtvog i 13 ranjenih.
8. septembar — Kapitulirala Italija. Tada je došlo do opšteg narodnog ustanka u Dalmaciji, Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru i Istri. Idućih nekoliko dana jedinice NOVJ, uz svestranu pomoć naroda, oslobodile su obalski pojas od Trsta do Dubrovnika, sem gradova Pule, Rijeke, Sušaka, Zadra, Šibenika, Omiša i Makarske.
- Kod s. Vrlike (blizu Knina), po naređenju Štaba 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske, ponovo formirana 3. dalmatinska udarna brigada 9. divizije NOVJ.
- Otpočela prva okružna konferencija SKOJ-a za Gorski kotar, na kojoj je, u prisustvu 145 delegata, sutradan izabran novi OK SKOJ-a.
- Diverzantske jedinice GŠ NOV i PO za Hrvatsku uništile italijanski transportni voz kod ž. st. Plasa, a drugi kod Sušaka, pa je transport italijanskih trupa zbog toga bio potpuno obustavljen.
- U Crikvenici formirana Komanda mornarice za Hrvatsko primorje i Istru, potčinjena GS NOV i PO za Hrvatsku.
- Na o. Rabu, od interniraca slovenačke narodnosti iz dotadanjeg italijanskog koncentracionog logora, formirana Rabska NO brigada, jačine 900 boraca. (Brigada se do 19. septembra prebacila u s. Bakar i odavde krenula za Sloveniju.)
- U s. D. Dubravama i na ž. st. Košare (kod Ogulina) 2. bataljon Kordunaškog NOP odreda zarobio 81 domobrana i 1 oficira.
9. septembar — Jako ustaško uporište Zrin (kod Kostajnice), posle šestočasovne borbe, zauzela 1. brigada Unske operativne grupe. Poginule su 83 ustaše, dok je 1. brigada imala 14 mrtvih i 39 ranjenih.
- Kod ž. st. Spačva (na pruzi Vinkovci — Brčko) delovi 2. sremskog NOP odreda napali oklopni i putnički voz, te oštetili 2 lokomotive, zapalili 17 vagona 1 zarobili 71 domobrana.
- Između s. Trnjana i s. Vranovaca (kod Sl. Broda) jedimce Diljskog NOP odreda napale 3 kamiona s nemačkim vojnicima. Poginulo je 8 nemačkih vojnika, a kamioni su zaplenjeni.
- Ustaška uporišta Gorenju Vas i Novo Selo (kod Jastrebarskog) zauzela 13. proleterska NOU brigada »Rade Končar«, pošto je razbila dve čete 13. ustaškog bataljona. Poginulo je i ranjeno oko 90. a zarobljeno 6 ustaša. Brigada je imala 5 mrtvih i 2 ranjena.
- Delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« iz Mostara otpočeli se prebacivati avionima u Sinj u cilju što bržeg izbijanja u Split.
- U Karlovcu ustaše razoružale delove italijanske divizije »Lombardija« i uhapsile komandanta divizije i ostale oficire štaba.
- 9/10. septembar — Us. Josipdol i s. Oštarije (kod Ogulina) upali delovi Plašćanskog i Kordunaškog NOP odreda, gde im se posle kraćih pregovora u toku 10. i 11. septembra predalo 230 domobrana sa 4 oficira i 1 podoficir.
10. septembar — Na pl. Učki, po naređenju Štaba 13. divizije NOVJ, formiran 1. NOP odred »Učka*.
- Snage nemačke 114. lovačke divizije iz Knina prodrle u Zadar, gde su razoružale glavninu italijanske divizije »Zara«.
21. septembar — Po naređenju GŠ NOV i PO za Hrvatsku rasformiran Štab Unske operativne grupe, a 1. i 2. brigada ušle u sastav 7. udarne divizije NOVJ. Tada su preimenovane brigade 7. divizije: 7. brigada je nazvana 1. brigadom, 8. brigada — 2. brigadom, 1. brigada Unske operativne grupe — 3. brigadom, 2. brigada Unske operativne grupe — 4. brigadom.
- Na ž. st. Stari Perkovci (na pruzi Sl. Brod — Vinkovci) jedinice Diljskog NOP odreda i 1. diverzantskog bataljona 2. hrvatskog korpusa NOVJ, napale nemački transportni voz i zapalile 14 vagona sa 10 kamiona i 5 putničkih automobila. Poginulo je 10, ranjeno 9 i zarobljeno 8 nemačkih vojnika, dok je Diljski NOP odreci imao 1 mrtvog i 3 ranjena.
- Jedinice nemačke 114. lovačke divizije zauzele Šibenik, gde su razoružale delove italijanske divizije »Zara«, koji su prethodno odbili zahtev da grad predaju partizanima.

1943. septembar

HRVATSKA

septembar 1943.

- Kod s. Dicma delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« i 27. ustaški bataljon, nadirući iz Sinja ka Splitu, savladali odbranu 1. dalmatinske udarne brigade 9. divizije NOVJ i zauzeli tvrđavu Klis. Tada je poginuo i Duro Đapić, narodni heroj.

12. septembar

- U rejonu Splita, po naređenju Štaba 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske, formirana 4. dalmatinska brigada (splitska) 9. divizije NOV.T.
- Us. Hercegovcu (kod Garešnice) jedinice 17. udarne i 21. brigade 10. divizije NOVJ napale domobransku posadu, te ubile 1, ranile 7 i zarobile 160 domobrana i 3 oficira 3. bataljona domobranskog 1. brdskog puka, uz sopstvene gubitke od 3 mrtva i 10 ranjenih.
- Posle borbi protiv istarskih ustaničkih snaga kod Višnjana i u Limskej dragi, delovi nemačke 71. pešadijske divizije prodrli iz Trsta u Pulu, gde su im se priključili italijanski fašistički bataljon. Poginulo je 65 nemačkih vojnika, a na strani ustanika je bilo 60 mrtvih.
- U Splitu potpisan sporazum o predaji italijanske divizije "Bergamo--" jedinicama NOVJ.

13. septembar

- U Zagrebačkoj gori, po naređenju Slaba 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske, formiran Zagrebački NOP odred.
- U borbama kod Pazina i Zminja istarski borci ubili 4 i zarobili 27 nemačkih vojnika iz nemačke 71. pešadijske divizije, uz sopstvene gubitke od 2 mrtva i 2 ranjena.
- Delovi Bilogorskog NOP odreda zapalili ž. st. Đurđevac (na pruzi Koprivnica — Virovitica).

13/14. septembar

- Jedinice 12. divizije NOV.T porušile prugu Nova Gradiška — Kapela-Batrina na više mesta i napale nemačko-domobransku posadu u s. Starom Petrovom Selu i na ž. stanicama Zapolje, Vrhova i Bili Brig, uništivši 3 lokomotive i 42 vagona i zarobivši 21 domobrana i 1 oficira, uz sopstvene gubitke od 7 mrtvih i 31 ranjenog.
- U nezaštićeni Otočac iznenada upale ustaše iz Gospića i na zverski način poklale 27 ljudi, među kojima i 0 ranjenika u partizanskoj bolnici.

14. septembar

- Na pl. Kamešnici, po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, formirana Cetinska brigada (10. dalmatinska brigada 20. divizije NOVJ).
- Kod Musulinskog Potoka (na putu Vrbovsko-Drežnica) 2. udarna brigada 8. divizije NOVJ razbila kolonu jačine oko 1300 četnika. Poginulo je i ranjeno preko 100. a zarobljeno 130 četnika. Brigada je imala 5 mrtvih i 11 ranjenih.
- Iz St. Petera na Krasu (danas: Pivka) nemački 901. motorizovani puk prodro u Rijeku, gde mu se priključila dva italijanska fašistička bataljona.
- Us. Popovači (kod Kutine) 17. udarnoj brigadi 10. divizije NOVJ predao se bez borbe 3. bataljon domobranskog 5. brdskog puka.
- Us. Ivanskoj (kod Bjelovara) jedinice 21. brigade 10. divizije NOV.T razorile žand. st. i uništile posadu od 28 žandarma (5 žandarma je zarobljeno). Brigada je imala 1 ranjenog.
- U blizini s. Rakovog Potoka (kod Zagreba) delovi 13. proleterske NOU brigade Rade Končar« zarobili 42 domobrana.
- Jedinice 1. dalmatinske udarne brigade 9. divizije NOVJ u toku danonoćne borbe odbile više napada delova nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« koji su iz blokiranog Klisa pokušavali proboj ka Splitu.

15. septembar

- Po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku formirane Komande Primorskog i Goranskog vojnog područja. Tada je prestala da radi dotadašnja Komanda Primorsko-goranskog vojnog područja.
- Sušak zauzeo nemački 901. motorizovani puk posle manjih borbi protiv jedinica 13. divizije NOVJ.

Septembar s.

- Us. Sratoku (kod Trogira), po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, formirana Šibenska brigada (8. dalmatinska brigada 20. divizije NOVJ).
- U s. Donjem Segetu (kod Trogira), po naređenju GŠ NOV i PO za Hrvatsku, formirana Trogirska brigada (9. dalmatinska brigada 20. divizije NOVJ).
- U rejonu Sušaka, po naređenju GŠ NOV i PO za Hrvatsku, formirana 3. brigada 13. divizije NOV.T.

1943. septembar

HRVATSKA

septembar 1943.

- U s. Mrkopalju (kod Ogulina), po naređenju GŠ NOV i PO za Hrvatsku, formirana 4. brigada 13. divizije NOVJ.
 - Po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku formiran NOP odred »Plavi Jadran«.
 - Kod Labina, u borbi protiv delova nemačke 71. pešadijske divizije, poginula 43 istarska borca, dok je neprijatelj imao 5 mrtvih.
- Septembar d. p.*
- Po naređenju Štaba 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske formirani Imofski i Neretvanski NOP odred.
 - U rejonu Makarske, po naređenju Štaba 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske, formiran Makarski NOP odred.
 - U severnoj Dalmaciji, po naređenju Štaba Kninskog sektora, formirana Druga grupa severnodalmatinskih partizanskih bataljona, jačine 4 bataljona.
 - Po naređenju Štaba 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske formirana Komanda Južnodalmatinskog vojnog područja.
 - Po naređenju Štaba 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske formirana Komanda vojnog područja za otoke Brač, Hvar, Vis i Šoltu (početkom novembra preimenovana u Komandu Srednjodalmatinskog otočkog područja).
- 15/16. septembar*
- Iz Sinja otpočeo prodor ka Splitu novih snaga nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen---. Na položajima južno od s. Dicma dočekali su ih delovi 3. dalmatinske udarne i Cetinske brigade i prinudili ih da se, uz velike gubitke, povuku u Sinj, a manje delove okružili u zaseoku Sv. Jakovu. Istovremeno je 1. dalmatinska udarna brigada odbila neprijatelja koji je pokušao da se probije iz blokiranog Klisa.
 - U s. Novom Marofu (kod Varaždina) 3. bataljon NO brigade »Braća Radić« 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske napao posadu i zarobio 71 domobrana iz domobranskog 14. puka, 18 žandarma i 1 ustašu.
- 16. septembar*
- Između Sunje i s. Majura jedinice 7. udarne divizije NOVJ minirale prugu i uništile nemački voz. Poginula su 3, a ranjeno je 8 nemačkih vojnika.
- 16/17. septembar*
- Kod s. Kinjačke (na pruzi Sisak — Sunja) jedinice 7. udarne divizije NOVJ napale nemački transportni voz, ubile 12 i ranile 34 nemačka vojnika, uz sopstvene gubitke od 3 mrtva i 15 ranjenih, uništile 16 vagona, 15 kamiona, 45 motocikla i 70 bicikla i zaplenile veću količinu ratne opreme.
- 17. septembar*
- Kod s. Portona (blizu Poreča) istarski borci napali kolonu iz nemačke 71. pešadijske divizije, ubili 4 i zarobili 1 vojnika i zaplenili auto-ambulantu i 1 tenk.
- 18. septembar*
- U Drveničkom kanalu obalske baterije 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske sa Primoštena i Zečeva (kod Šibenika) potopile 1 brod iz nemačkog konvoja.
- WIS. septembar*
- Uporište Dulavec (sada: Miokovićevo, kod Daruvara) posle jedanaestčasovne borbe zauzela 12. udarna brigada 12. divizije NOVJ. Poginulo je oko 100, ranjeno 12 i zarobljeno 156 domobrana i 2 oficira 2. bataljona domobranskog 8. brdskog puka. Brigada je imala 13 mrtvih i 69 ranjenih.
- 19. septembar*
- U Splitu formirana Obalska komanda (za srednju Dalmaciju), potčinjena Štabu 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske. (Ona je 29. septembra preformirana u Komandu flote naoružanih brodova, koja je dejstvovala do 24. oktobra, kada je otpočeo rad Štaba mornarice NOVJ.)
 - U rejonu s. Kalnika (kod Križevaca) delovi Paveličeve gardijske brigade Iznenada napali NO brigadu »Braća Radić« 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske i naneli joj gubitke od 1 mrtvog i 12 zarobljenih.
- 19/20. septembar*
- Delovi NO brigade »Braća Radić« zapalili ž. st. Varaždinske Toplice i uništili postrojenja.
- 20. septembar*
- ZAVNOH doneo odluku o poništenju svih ugovora bivših velikosrpskih vlada i ustaške vlade Pavelića, kojima su pojedini krajevi naše zemlje predani tuđinima. Istovremeno je proglašeno priključenje Istro, Rijeke, Zadra i anektiranog dela Hrvatskog primorja, Gorskog kotara 1 Dalmacije sa ostrvima matici zemlji — Hrvatskoj, a preko nje demokratskoj Jugoslaviji.
 - Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO za Hrvatsku formiran Operativni štab za Istru.

1943. septembar

HRVATSKA

septembar 1943.

- Iz Varaždina prešla na oslobođenu teritoriju četa od 110 domobrana sa 1 oficijom i predala se jedinicama NO brigade »Braća Radić 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske.
- Kod s. Kinjačke jedinice 3. brigade 7. udarne divizije NOVJ minirale prugu Sisak — Sunja, zapalile kompoziciju teretnog voza sa ugljenom i zaplenile 8500 kg eksploziva.
- — Obalske baterije 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske s položaja iznad Primoštena i Zečeva potopile kod Primoštena nemački parobrod.
- 11. septembar — U šumi Gariću na Moslavačkoj gori (koti Garešnice), po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, formirana 2. brigada (moslavačka) 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske.
- Na ostrvima Braču, Hvaru, Visu i Šolti po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, formirana 1. otočka brigada (12. dalmatinska brigada 20. divizije NOVJ).
- Na putu D. Lapac — s. Nebljusi 2. udarna brigada 6. divizije NOVJ napala auto-kolonu od 4 kamiona iz nemačke 373. legionarske divizije. Kamioni su uništeni, a poginulo je 65 i zarobljeno 26 legionara i 1 nemački vojnik. Brigada je imala 2 mrtva i 4 ranjena.
- Između s. Komareva i s. Novog Sela (kod Siska) 2. brigada 7. udarne divizije NOVJ napala nemačku auto-kolonu, te uništila 2 kamiona i ubila 2 a ranila 5 nemačkih vojnika.
- 22. septembar — U Slavoniji, po naređenju Štaba 2. hrvatskog korpusa NOVJ, formiran Stab Zapadne grupe NOP odreda.
- U rejonu Sušaka, po naređenju Operativnog štaba za Istru, formiran Sušačko-kastavski NOP odred.
- Delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« i 92. motozirovani puk otpočeli prodor iz Imotskog ka Sinju. Posle borbi sa 1. proleterskom udarnom brigadom 1. proleterske udarne divizije NOVJ na liniji Aržano — Lovreć oni su se sutradan kod Trilja prebacili preko r. Cetine i izbili u Sinj, gde su se spojili sa snagama koje su ranije avionima prebačene u grad.
- Iz Sinja delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« podržavani avijacijom, otpočeli napad ka s. Dicmu, te posle teških borbi potisnuli 3. proletersku udarnu (krajišku) brigadu 1. proleterske udarne divizije NOVJ s položaja Visoko (trig. 891) i ovladali položajima u rejonu s. Mandaca. Brigada je imala 11 mrtvih i 26 ranjenih.
- Jedinice 10. divizije NOVJ posle danonoćne borbe zauzele s. Sv. Ivan Zabno (kod Križevaca) i zarobile 32 žandarma, a veći broj ubile, uz sopstvene gubitke od 2 mrtva i 18 ranjenih.
- 22/23. septembar — Sinj napali 3. proleterska udarna (krajiška) brigada 1. proleterske udarne divizije NOVJ i delovi 4. udarne divizije NOVJ. Jedinice 3. proleterske brigade su izbile u predgrađe Sinja, ali su se, zbog jakog otpora nemačko-ustaških snaga, u svanuće morale povući. Iduće noći napad je ponovljen, ali bez uspeha.
- 23. septembar — Kod ž. st. Prandanovci (na pruzi Našice — Osijek) delovi Diljskog NOP odreda i Diverzantskog bataljona 2. hrvatskog korpusa NOVJ u kratkotrajnoj borbi, uništili oklopni voz s posadom koju su sačinjavali komandant 2. ustaške brigade, još 2 oficira i 16 ustaša. Jedinice NOVJ su imale 3 mrtva i 5 ranjenih.
- 23/24. septembar — Delovi Zagrebačkog NOP odreda uništili ž. st. G. Stubica (kod Zagreba) i zarobili 10 domobrana.
- 24. septembar — U Istri, po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, formirana 1. istarska brigada »Vladimir Gortan«.
- Formiran Tenkovski bataljon (tri čete) GS NOV i PO za Hrvatsku.
- Formiran Auto-bataljon (tri čete) GŠ NOV i PO za Hrvatsku.
- Na ž. st. Generalski Stol (kod Karlovca) delovi 2. udarne brigade 8. divizije NOVJ napali četu domobranskog 20. železničko-stražarskog bataljona i zarobili 51 domobrana i 1 oficira.
- 24/25. septembar — Delovi Zagrebačkog NOP odreda zapalili ž. st. Zlatar-Bislrica (kod Zlatara) i zarobili 7 domobrana.

25. septembar
- U zapadnom delu Istre, po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, formirana 2. istarska brigada.
 - Na o. Korčuli i poluostrvu Pelješcu, po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, formirana Južnodalmatinska brigada (13. dalmatinska brigada 26. divizije NOVJ).
 - Na pl. Bilogori, po naređenju Štaba 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske, formiran Bjelovarski NOP odred.
 - U Pazinu, u prisustvu oko stotinu Hrvata i Italijana, predstavnika NO odbora, izabran privremeni Pokrajinski NO odbor za Istru.
 - Kod s. Lovreća (na putu Imotski — Sinj) 3. bataljon 1. proleterske udarne brigade 1. proleterske udarne divizije NOVJ napao iz zasede nemačku motorizovanu kolonu i uništio 8 kamiona i 4 oklopna automobila, a zaplenio 2 motocikla. Poginulo je 12 i zarobljeno 4 nemačka vojnika, dok je 3. bataljon imao 1 ranjenog.
 - Snage nemačke 7. SS divizije -Princ Eugen, nemačke 114. lovačke divizije i 92. motorizovanog puka, sa ustaško-četničkim jedinicama iz Sinja, Vrlike, Drniša i Šibenika, otpočele koncentričan napad ka Splitu. Novoformirane dalmatinske jedinice, sa 1. proleterskom udarnom i 4. udarnom divizijom NOVJ, prihvatile su borbu na svim pravcima. Na pravcu Sinj — Split nemačka 7. SS divizija »Princ Eugen« i 92. motorizovani puk potisli su 3. proletersku udarnu (krajšku) brigadu 1. proleterske udarne divizije NOVJ i prodrli u Klis, gde su se povezali s posadom koja se 14 dana nalazila u okruženju.
 - U s. Konjskom (kod Splita) jedinice nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« streljale 27 ljudi.
 - Desant na Lošinju izvršila 1. udarna brigada 13. divizije NOVJ u sadejstvu s mornaričkim jedinicama NOVJ. U dvodnevnom borbama zarobljeno je 265 četnika koji su se pre kapitulacije Italije povukli na ovo ostrvo iz Gorskog kotara i Hrvatskog primorja.
 - Iz Sl. Broda, Đakova, Našica i s. Čaglina otpočeo napad delova nemačke 187. rezervne divizije i 2. ustaške brigade na pl. Dilj i Krndiju u cilju uništenja Diljskog NOP odreda i obezbeđenja saobraćaja na prugama u Slavoniji. Posle petodnevnih teških borbi protiv jedinica 12. divizije NOVJ i Diljskog NOP odreda neprijatelj se povukao u polazne rejone. Jedinice NOVJ su imale 32 mrtva i nestala i 89 ranjenih.
26. septembar
- U s. Janjini (na Pelješcu) održana konferencija učitelja s Pelješca na kojoj je raspravljano o vojno-političkoj situaciji i pitanjima nastave.
 - Na putu Obrovac — Zadar NOP odred »Plavi Jadran« napao iz zasede auto-kolonu nemačke 114. lovačke divizije i uništio 10 kamiona.
- 26/27. septembar
- U s. D. Zemunik (kod Zadra) 2. bataljon 2. grupe severnodalmatinskih bataljona razoružao italijanski bataljon iz divizije »Zara« i zarobio 456 vojnika i podoficira i 20 oficira.
27. septembar
- Split zauzele snage nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«, 92. motorizovanog puka i 27. ustaškog bataljona posle dvodnevnih borbi protiv 1. dalmatinske udarne i 4. dalmatinske (splitske) brigade u rejonu Klisa. U prodoru iz Sinja ka Splitu nemačke jedinice (oko 2500 vojnika i oficira) imale su 176 mrtvih i nestalih i 557 ranjenih.
 - U rejonu s. Krašića (kod Jastrebarskog) delovi nemačkog 5. tenkovskog puka, sa bataljonom nemačkog 14. SS policijskog puka i ustaško-domobranskim jedinicama iz Karlovca i Jastrebarskog, podržavani avijacijom, napali 13. proletersku NOU brigadu »Rade Končar« i odbacivši je, ušli u s. Krašić i s. Hrženik, ali su se pred veće povukli u polazne rejone. Brigada je imala 35 mrtvih, 27 ranjenih i 15 nestalih, a neprijatelj 9 mrtvih i 26 ranjenih.
 - U Splitu nemačke jedinice zarobile 9.000 vojnika i oko 300 oficira (uglavnom iz italijanske divizije »Bergamo«). Nemci su zarobljene oficire, zbog ranije predaje partizanima, stavili pod preki sud i većinu streljali. (Do ulaska nemačke vojske u Split, u Italiju je prebačeno oko 3000 italijanskih vojnika i oficira.)
 - U s. Zrelcu (na o. Pašmanu) formirana Obalska komanda Kninskog sektora. (Od 5. oktobra nosi naziv: Komanda Mornarice za severnodalmatinsku obalu i severnodalmatinske otoke, potčinjena Štabu 19 divizije NOVJ.)
 - Jedinice 2. brigade (moslavačke) 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske i Moslavački NOP odred napali nemačko-domobransku posadu u s. Vrbovcu (kod Križevaca) i domobransku stražu koja je obezbeđivala tvornicu suhomesnatih proizvoda u s. Đtirdišću, te zarobili 57 domobrana i 4 žandarma, uništili tvornička postrojenja i zaplenili oko 200 kola suhomesnatih proizvoda.

1943. septembar

MAKEDONIJA

septembar 1943.

28. septembar
- Varaždinske Toplice zauzela NO brigada «Braće Radić» 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske posle dvodnevne borbe protiv eskadrona domobranskog 1. konjičkog puka i oko 150 nemačkih policajaca i žandarma. Istovremeno su 17. udarna brigada 10. divizije NOVJ i Kalnički NOP odred odbili pokušaj ustaša da iz Ludbrega i Varaždina priteknu u pomoć napadnutoj posadi. Poginulo je 30, a zarobljeno 166 neprijateljskih vojnika. Brigada je imala 3 mrtva i 21 ranjenog.
 - Jedinice 7. udarne divizije NOVJ napale i opkolile delove 30. ustaškog bataljona u s. Generalskom Stolu (kod Ogulina), porušile prugu i put s. Generalski Stol — s. Zvečaj i blokirale ustaške posade u s. G. Dubravama i na Globorničkom mostu. Borbe su nastavljene i sutradan, kada su nemačko-ustaške snage, podržavane tenkovima, iz Karlovca prodrle u Generalski Stol i izvukle opkoljenu ustašku posadu. Poginulo je 12, a ranjeno 45 neprijateljskih vojnika, dok su jedinice 7. udarne divizije imale 12 mrtvih i 34 ranjena.
 - Na ž. stanicama Domagović i Lazina (kod Jastrebarskog) jedinice 13. proleterske NOU brigade «Istade Končar» zarobile 53 domobrana i uništile stanična postrojenja.
 - U s. Klisu (kod Splita) jedinice nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« streljale 16, a u s. Dugopolju 34 lica, dok ih je 5 izgorelo u zapaljenim kućama.
29. septembar
- U s. Orahovici (kod Našica), po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, formirana Brodska NO brigada 12. divizije NOVJ.
 - U s. Sv. Petru (kod Ogulina) 4. brigada 13. divizije NOVJ napala posadu iz nemačkog 14. SS policijskog puka, pa posle jednodnevne borbe odustala od napada, pretrpevši gubitke od 23 mrtva, 44 ranjena i 50 zarobljenih i nestalih.
 - Obalske baterije 4. operativne zone NOV i PO Hrvatske iz rejlona Primoštena i Zečeva (kod Šibenika) prinudile na predaju nemački parobrod »Tunizija«. Zaplenjeno je 40 vagona namirnica namenjenih nemačkim trupama u Albaniji.
30. septembar
- U s. D. Dubravama i na Globorničkom mostu (kod Ogulina) 3. brigada 7. divizije NOVJ napala i razbila ustaško-domobranske jedinice. Poginulo je 37, ranjeno 5 i zarobljeno 116 ustaša, i domobrana, a sutradan je pohvatano još 114 domobrana i ustaša koji su se probijali ka Ogulinu. Brigada je imala 2 mrtva i 6 ranjenih.
- Septembar k.
- U Istri, po naređenju Operativnog štaba za Istru, formirani Pazinsko-porečki i Pulski NOP odred.
 - U s. Vočinu (kod Podrav. Slatine) održana Prva oblasna konferencija AFZ-a za Slavoniju, na kojoj je, u prisustvu 320 delegatkinja iz čitave Slavonije, izabran Oblasni odbor AFZ-a za Slavoniju.
- Septembar
- Obrazovan Oblasni komitet KPH za zagrebačku oblast.
- Izabran Okružni NO odbor za Bjelovar.
- U s. Maruševcu (kod Varaždina), u borbi protiv ustaša, poginuo član OK KPH za Varaždin Antun Blažić, narodni heroj.

MAKEDONIJA

- 1/2. septembar
- U s. Mladom Nagoričanu (kod Kumanova) grupa boraca Kumanovskog NOP odreda napala obezbeđenje i zapalila opštinsku zgradu.
- Septembar p.
- U Debarcima formiran NOP odred »Slavej (nazivan i bataljon Slavej-) koji je do kraja meseca narastao od 38 na 120 boraca,
 - Kod s. Malkoeca (blizu Kičeva) 2. NOP odred (kičevski) 1. operativne zone NOV i PO Makedonije napao italijansku auto-kolonu i odbacio je ka Kičevu.
 - Na ž. st. Prošeka (kod Kičeva) 2. NOP odred (kičevski) 1. operativne zone NOV i PO Makedonije uništio postrojenja, a potom porušio most kod Izvora i presekao 300 tt stubova. U ovoj akciji je učestvovalo i 60 seljaka iz obližnjih sela.
6. septembar
- Delegat CK KPJ i VS NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo uputio GS NOV i PO za Makedoniju naređenje o organizovanju i načinu dejstva partizanskih jedinica u zapadnoj Makedoniji.
 - Italijanski vojnici i balistički delovi iz Kičeva spalili s. Izvor i 25 kuća u s. Belčištu (Debarca).

Slab 2. operativne zone NOV i PO Makedonije preneo naređenje GS NOV i PO za Makedoniju da 1. i 2. NOP odred (mavrovski i kičevski) 1. operativne zone sa bataljonom "Mirče Acev" napadnu Kruševo.

7. septembar U s. Labuništima (kod Struge) NOP odred Drimkol napao italijanske delove i posle kraće borbe se povukao u Drimkol.

10. septembar

Albanski partizanski bataljon Had./i l.jcš (nazivan i odred) i Malesijska partizanska četa NOVJ razoružali delove italijanske divizije Firenca u Debru i oslobodili grad, zaplenivši dosta oružja, municije i druge ratne opreme. Zaplenjena je i jedna radio-stanica velikog dometa.

Kod s. Oteševa (na Prespanskom jezeru) deo Bitoljskog NOP odreda Goce Delčev napao grupu od 60 italijanskih vojnika i zaplenio nešto opreme, odeće i obuće.

Kod s. Trnice (na putu Gostivar — Debar) 1. NOP odred (mavrovski) 1. operativne zone NOV i PO Makedonije razoružao delove italijanskih jedinica iz Gostivara.

10/11. septembar

U s. Čelopeku (kod Kumanova) grupa boraca Kumanovskog NOP odreda spalila opštinsku arhivu i održala politički zbor.

U. septembar

Kičevo oslobodili delovi 1. i 2. NOP odreda (mavrovskog i kičevskog) 1. operativne zone NOV i PO Makedonije i zaplenili nekoliko magacina hrane i druge vojne opreme. Sledećeg dana u grad je ušao i partizanski bataljon "Mirče Acev".

Na putu Kičevo — Ohrid partizanski bataljon »Mirče Acev« porušio 3 mosta i posekao 130 tt stubova a u s. Slivovu zapalio žand. stanicu.

U s. Dragomancu (kod Kumanova) Kumanovski NOP odred spalio opštinsku arhivu i održao politički zbor.

12. septembar

— Kod s. Biger-Dolenaca (blizu Kičeva) 2. NOP odred (kičevski) 1. operativne zone NOV i PO Makedonije odbio poklišaj oko 200 bugarskih vojnika da pređu demarkacionu liniju i okupiraju Kičevo, koje je bilo u rukama NOVJ.

— Bitoljski NOP odred »Goce Delčev« i Prespansko-ohridski NOP odred »Damjan Gruev« upali u s. Ijubojno (na Prespanskom jezeru) i razoružali oko 200—250 italijanskih vojnika. Iskoristivši slabo obezbeđenje, u selo su upale nemačke snage, podržane tenkovima, pa su se odredili, posle tročasovne borbe, povukli u pravcu Brajčinske reke. Poginula su 3 i ranjena su 3 borca, dok su nemačke jedinice imale 3—5 ranjenih. Od zaplenjenog italijanskog naoružanja i opreme izvučeno je: 13 mitraljeza, 4 kola municije i 13 tovarnih grla sa sanitetskim materijalom i dr. Odredima je prišlo 25 italijanskih vojnika, od kojih je kasnije formirana italijanska partizanska četa "Garibaldi".

— Bugarske jedinice, po odobrenju nemačke Vrhovne komande okupirale deo teritorije oko Prespanskog jezera, severno od linije s. Leskoc — s. Krani, koja je do tada bila pod italijanskom okupacijom.

— Stab 2. operativne zone NOV i PO Makedonije izdao naredbu o mobilizaciji potrebnog broja ljudstva, bicikla i konja na teritoriji Debarca radi organizovanja kurirske i obaveštajne službe na slobodnoj teritoriji.

12/13. septembar

— Između s. Slivova i s. Novog Sela jedinice 2. operativne zone NOV i PO Makedonije razrušile prugu Kičevo — Struga.

— U s. Arbanaškom (kod Kumanova) Kumanovski NOP odred spalio zgradu opštine i održao politički zbor.

13. septembar

— Slab 2. operativne zone NOV i PO Makedonije, po nalogu GS NOV i PO za Makedoniju, naredio NOP odred »Slavej« da uz pomoć stanovništva iskopa protivtenkovske rovove i poruši drum s. Botun — s. Mešešte (Debarca), te preći eventualno nadiranje nemačkih oklopnih delova iz Ohrida i Struge na slobodnu teritoriju Debarca.

14. septembar

— Sekretar 1. oblasnog komiteta KPM dostavio izveštaj delegatu CK KPJ i VŠ NOV i POJ Svetozaru Vukmanoviću Tempu o stanju u oslobođenom Debru i o nepravilnom stavu rukovodstva albanskih partizanskih jedinica u pogledu delegiranja predstavnika za NO odbore, podelu zaplenjenog oružja, mobilizacije ljudstva za NOP odred i drugo.

— Stab 2. operativne zone NOV i PO Makedonije odobrio seču grade za opravku popaljenih kuća u s. Belčištu (kod Ohrida) i preporučio NO odboru sela da obezbedi smeštaj porodicama koje su ostale bez krova, kao i pomoć u radnoj snazi radi podizanja novih kuća.

15. septembar — Štab 2. operativne zone NOV i PO Makedonije naredio seoskim NO odborima na slobodnoj teritoriji Debarca da zabrane dalje rušenje pruge Kičevo — Ohrid i da odnesene žel. šine prikupe na pogodna prikrivena mesta.
- Kod s. Trgovišta (blizu Krive Palanke) 2. bataljon 2. južnomoravskog NOP odreda vodio petočasovnu borbu protiv specijalnog policijskog odreda »Birman« koji je Gestapo formirao od zavedenog šiptarskog življa. Poginula su 2 borca, dok je neprijatelj imao 3 mrtva i 2 ranjena, pa je za odmazdu streljao oko 25 seljaka.
- Septembar p. p. Na Skopskoj Crnoj gori od zavedenog šiptarskog življa, Gestapo formirao tri kontračete za borbu protiv partizana kumanovskog i preševskog kraja.
- Septembar s. Proširena slobodna teritorija u zapadnoj Makedoniji posle kapitulacije Italije obuhvatala područje od pl. Bukovika (južno od Gostivara) do tesnaca kod s. Botuna i od bugarsko-italijanske demarkacione linije do drumu Struga — Debar.
- U okolini Kičeva formiran Kičevski terenski partizanski bataljon, jačine oko 500 ljudi, sa zadatkom da, u odsutnosti operativnih jedinica, brani slobodnu teritoriju od upada neprijateljskih snaga.
- Po naređenju GŠ NOV i PO za Makedoniju glavnina Bitoljskog NOP odreda -Goce Delčeva« krenula iz Prospe za Tikveš (3. operativna zona NOV i PO Makedonije), gde je 24. septembra ušla u sastav bataljona »Slrašo Pindžur«.
- U Kopačkoj (kod Kičeva) formiran Kopački NOP odred, jačine oko 60 ljudi (među njima bilo i starih ilindenskih boraca), sa zadatkom da brani ovu teritoriju od napada balističkih i kačačkih grupa.
- Septembar d.p. — U Solunu održali sastanak politički komesar GŠ NOV i PO za Makedoniju i predstavnik CK KP Grčke, te postigli sporazum: o sadejstvu, saradnji i stalnoj vezi partizanskih jedinica u prigraničnom pojasu, o razmeni partijskog materijala, o izdavanju lista na makedonskom jeziku u Egejskoj Makedoniji o formiranju posebnih makedonskih jedinica od egejskih Makedonaca pod komandom GŠ Grčke itd. Međutim, CK KP Grčke nije odobrio ovaj sporazum.
- U Kičevu delegat CK KPJ i VŠ NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo održao sastanak sa članovima 1. oblasnog komiteta KP Makedonije i postavio im zadatke da uspostavljaju čvršću vezu s partijskim organizacijama na terenu i organizuju kraće kurseve radi ideološkog uzdizanja članstva.
- Akcioni komitet NOF-a za Skoplje izdao proglas stanovništvu: ukazuje mu na svakodnevno nasilje, pljačku i teror okupatora i poziva ga da sabotira odluke i more okupatorske vlasti i učvršćuje redove NOF-a.
- U Kičevu 1. oblasni komitet KPM organizovao četrnaestodnevni partijski kurs za aktiviste.
10. septembar — U s. Izvoru (kod Kičeva) formiran 1. kosovsko-metohijski (1. kosovski) partizanski bataljon 'Ramiz Sadik«, od pripadnika NOP-a s Kosova i Metohije, bivših interniraca u logoru »German« kraj s. Burela (kod Tirane, Albanija), i od nasilnog inobilisanog ljudstva koje je pobjeglo iz italijanskih jedinica.
- Us. Pesočanima (kod Ohrida) Štab 2. operativne zone NOV i PO Makedonije održao sastanak sa predstavnicima seoskih NO odbora slobodne teritorije Debarca, na kome je razmatrano političko-ekonomsko stanje na slobodnoj teritoriji NO odbora i obezbeđenje ishrane partizanskih jedinica.
18. septembar — Us. Orašcu (kod Kumanova) grupa boraca Kumanovskog NOP odreda spalila zgradu opštine.
- Us. Dolnem Dišnu (kod Negotina na Vardaru) grupa boraca 3. operativne zone NOV i PO Makedonije uništila opštinsku zgradu, spalila arhivu i zaplenila 13 pušaka, nešto municije i drugog materijala i 23.000 leva.
- 19/20. septembar — Us. Pčinji (kod Kumanova) grupa boraca Kumanovskog NOP odreda spalila opštinsku arhivu, održala miting i seljacima podelila rekviriranu vun.
20. septembar — Na pl. Dajti (kod Tirane, u Albaniji) formiran 2. kosovsko-metohijski (2. kosovski) partizanski bataljon Boro Vukmlrović . od ljudi s Kosova, iz Metohije i iz Makedonije koji su, kao pripadnici NOP-a, bili internirani u logor "Porto Romano« (kod Drača) ili zatvoreni u tiranskom zatvoru, odakle su oslobođeni po kapitulaciji Italije. Nekoliko dana kasnije bataljon se kod Debra preoacio u Makedoniju.
- 21/22. septembar — Us. Pelincu (kod Kumanova) Kumanovski NOP odred održao politički zbor sa seljacima i zapalio zgradu opštine.

22. septembar — GS NOV i PO za Makedoniju naredio Stabu 2. operativne zone NOV i PO Makedonije da naoruža i. kosovsko-metohijski partizanski bataljon i da vodi računa o njegovom snabdevanju.
23. septembar — U Kičevu formiran Kičevski partizanski bataljon (2. bataljon) od ljudstva 1. i 2. NOP odreda (mavrovskog i kičevskog) 1. operativne zone NOV i PO Makedonije, i novo-pridošlih boraca. Pri formiranju je brojao oko 100 ljudi. (U dokumentima se ovaj bataljon naziva još Kičevsko-debarskim.)
- Po naređenju Štaba 2. operativne zone NOV i PO Makedonije Malesijska terenska partizanska četa prerasla u NOP odred Malošija? (od oktobra se pominje i kao bataljon »Malosija«), koji je djelovao u Malesiji (teritorija između pl. Karaormanana i r. Drima). Odred je dobio poseban zadatak da razvija bratstvo i jedinstvo Makedonaca i Šiptara (i drugih nacionalnih manjina).
24. septembar — U Tikvešu, po naređenju Glavnog štaba NOV i PO za Makedoniju, formiran 1. bataljon 3. operativne zone NOV i PO Makedonije »Strašo Pindžur«, od NOP odreda »Dobri Daskalov« i »Sava Mihajlov« i glavnine Bitoljskog NOP odreda »Goce Delčev«.
- Na pl. Kožufu formirana italijanska partizanska četa »Garibaldi« od italijanskih vojnika koji su po kapitulaciji Italije prišli jedinicama NOVJ u s. Ljubojnu (kod Prespanskog jezera).
26. septembar — U Kičevu, na sreskoj konferenciji kojoj je prisustvovalo oko 150 delegata, izabranih na konferencijama mesnih (seoskih) NO odbora, i dosta građana iz svih mosta kičevskog sreza, izabran SNO odbor.
- U oslobođenom Kičevu, na konferenciji delegata kičevskog, debarskog, struškog, gostivarskog, tetovskog sreza i Debarca, izabran Oblasni NO odbor za zapadnu Makedoniju koja je ranije bila pod italijanskom okupacijom.
- U oslobođenom Kičevu održan veliki narodni miting kome su prisustvovali predstavnici narodne vlasti i građani kičevskog, debarskog, struškog, gostivarskog, tetovskog sreza i Debarca.
- Glavnina Sarplaninskog NOP odreda preduzela marš iz s. Vratnico (kod Tetova) na jugozapad, preko grebena Sar-planine, ka Ljumi i Peškopeji (u Albaniji), i dalje ka Dobru, gde se, po odluci Oblasnog komiteta KPJ za Kosovo i Metohiju, imala sastati s kosovskim i makedonskim partizanskim jedinicama koje su prikupljene u tom rejonu radi novih zadataka. Odred je jednu desetinu ostavio u s. Vratnici radi prihvata novih boraca sa okolnog područja, a istovremeno grupu boraca uputio ka Skopskoj Crnoj gori radi veze sa srpskim jedinicama. (Ova grupa je kasnije ušla u sastav Sarplaninskog NOP odreda.)
27. septembar — Stab 2. operativne zone NOV i PO Makedonije izdao naredbu o načinu snabdevanja jedinica, kojom zabranjuje nabavku prehrambenih i drugih potreba mimo organa narodne vlasti.
- Septembar k. — U Debarcama, po naređenju GŠ NOV i PO za Makedoniju, formirana Grupa bataljona od partizanskih bataljona: Mirčo Acev-, 1. kosovsko-metohijskog i Kičevskog (2. bataljona), koja je upućena da djeluje na teritoriju pod bugarskom okupacijom.
- Na pl. Baba saču (kod Kičeva), pri prelasku na bugarsku okupacionu teritoriju, Grupa bataljona se sukobila sa bugarskim-graničnim jedinicama. Posle toga se njena glavnina vratila da odbrani slobodnu teritoriju Dobaraca napadnutu od balističkih snaga a doo bataljona »Mirče Acev« (oko 70 boraca) upućen je da djeluje u zahvalu komunikacije Bitolj — Resen.
- Septembar — U Skoplju formirani Inicijativni odbor za sazivanje ASNOM-a (Antifašističkog sabora narodnog oslobođenja Makedonije) i Akcioni komitet Narodnooslobodilačkog fronta Makedonije.
- U Debarcama (kod Ohrida) formiran Šiptarski (Tomin) bataljon od Šiptarske partizanske čete i novodošlog ljudstva.
- Akcioni komitet NO fronta Makedonije izdao proglas narodu pozivajući ga da učvrsti jedinstvo NOF-a i sirupa u partizanske jedinice radi izvojevanja konačne pobjede nad okupatorom.
- Treći oblasni komitet KPM (obuhvatao srezove: Veles, Kavadarci, Negotin i Đevdelija) izdao proglas stanovništvu da se ne odaziva mobilizaciji koju sprovode okupatorske vlasti, već da stupa u redove NOVJ.

SLOVENIJA

1. septembar — Kod s. Koblarja (na pruzi Ljubljana — Kočevje) minerska grupa Zapadnodolenjskog NOP odreda porušila železnički most i uništila transportni voz kojim se prebacila četa 1. bataljona 52. puka italijanske divizije »Kačatori dele Alpi«.
- Iz s. Rakitne, Ribnice i Cerknice otpočeo koncentričan napad jakih italijanskih snaga na jedinice 14. divizije NOVJ. Divizija je u oštrim trodnevnim borbama na položaju Mačkovec — Krvava peč uspešno zadržavala italijanske jedinice zatim se, zbog pristizanja neprijateljskih tenkova kao i zbog jake artiljerijske vatre, prebacila u rejon s. Kotela (kod Cerknice).
- Septembar p. — U Štajerskoj formiran Štajerski NOP odred od delova Pohorskog i Koruškog partizanskog bataljona i Kozjanske partizanske čete, sa zadatkom da objedini rad svih partizanskih snaga koje su posle odlaska 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« ostale na teritoriji Štajerske.
7. septembar — Na pruzi Novo Mesto — Trebnje jedinice 15. divizije NOVJ napale italijansko-belogardističku posadu, te u noćnoj borbi uništile italijansko uporište u s. Dolenjim Kamilicama (dok su se posade s. Hudog i s. Potočne Vasi povukle u Novo Mesto), porušile ž. st. Mirna Peč i više km pruge, a neprijatelju nanele gubitke od preko 50 mrtvih.
8. septembar — GS NOV i PO za Sloveniju izdao naredbu povodom kapitulacije Italije: razoružati italijanske i kvistlinške jedinice, uspostaviti narodnu vlast, izvršiti opštu mobilizaciju i sprovesti mere za odbranu oslobođene teritorije od prodora nemačkih vojnih snaga.
- PK KPS za Slovenačko primorje povodom kapitulacije Italije izdao uputstva okružnim komitetima: uspostaviti narodnu vlast, razoružati italijanske trupe i voditi operacije protiv nemačkih jedinica.
- Istočnodolenjski NOP odred razoružao italijanske jedinice i zaposeo sve otporne tačke i manja uporišta oko Kostanjevice (kod Brezica), osim same varošice, koju su branile nemačke snage. Razoružane italijanske snage su se povukle u Novo Mesto.
9. septembar — CK KP Slovenije povodom kapitulacije Italije izdao uputstvo okružnim i rejonskim komitetima: uspostaviti vlast Osvobodilne fronte i izvršiti mobilizaciju svih muškaraca sposobnih za oružje.
- Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovenačko primorje i Štab Primorskog NOP odreda uputili komandantu italijanske divizije »Torino« poziv u zajedničku borbu protiv nemačkog okupatora. Međutim, italijanske snage nisu htjele da se bore.
- U Kočevju delovi Zapadnodolenjskog NOP odreda uspostavili narodnu vlast i razoružali jedan italijanski bataljon, dok su se ostale italijanske i belogardističke snage povukle u pravcu Ribnice.
- U Crnomolju delovi Istočnodolenjskog NOP odreda pristupili razoružavanju italijanskih jedinica, zaposeli sve javne zgrade i uspostavili narodnu vlast.
- Us. Straži (kod Novog Mesta) članovi Narodne zaštite i OK KPS za Novo Mesto razoružali (talijansku posadu i uspostavili narodnu vlast.
- Jedinice Primorskog NOP odreda ušle u Goricu, blokirale nemačke snage u zamku i održale veliki narodni zbor, ali su se 12. septembra, zbog prodora jakih snaga nemačke 71. pešadijske divizije iz Vidma (Udine), povukle na levu obalu r. Soče.
- Us. Krmelju i s. Tržišću (kod Mokronoga) italijanske posade, posle uspešnih pregovora, predale automatsko naoružanje (20 p. mitraljeza) jedinicama 15. divizije NOVJ i povukle se u Mokronog.
10. septembar — Povodom kapitulacije Italije GS NOV i PO za Sloveniju naredio potčinjenim jedinicama: da zaplenjeno naoružanje sklone na sigurna mesta i pristupe rušenju pruga, tunela, mostova i zaprečavanju drumova, kako bi se otežao brzi prodor nemačkih snaga na oslobođenu teritoriju i sačuvalo zaplenjeno oružje.
- Između s. Dolenje Vasi i s. Rakitnice (kod Kočevja) 7. slovenačka NOU brigada »France Prešern«, posle višečasovne borbe, razoružala italijansku kolonu koja je pokušala da se probije u pravcu Ljubljane.
- U s. Grčaricama (kod Kočevja) jedinice 14. divizije NOVJ, posle trodnevnih oštrih borbi, uništile Centralni četnički odred. Poginulo je 185 i zarobljeno 122 četnika, među kojima se nalazio veći broj oficira.

- U s. Slični (kod Grosuplja) 2. bataljon 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« razorio belogardističku posadu od 1(10 ljudi).
 - U s. Dolenjskim Toplicama (kod Novog Mesta), od Levstikovog partizanskog bataljona i od pridošlog ljudstva, formirana 8. slovenačka NO brigada »Fran Levstik«, jačine tri bataljona.
- II. septembar
- Izvršni odbor Osvobodilne fronte raspisao izbore za Zbor poslanika slovenačkog naroda i izdao proglas o opštoj mobilizaciji i preuzimanju celokupne vlasti na teritoriji Slovenije.
 - U s. Vogerskom (kod Gorice) obrazovano Narodnooslobodilačke veće za Slovenačko primorje. Veće je, kao svoj prvi akt, proglasilo opštu mobilizaciju stanovništva i raspisalo izbore za NO odbore.
 - U s. Gorenjoj Vasi (kod Novog Mesta) 1. bataljon 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« razorio italijansku posadu od oko 1000 vojnika.
 - U blizini s. Kočevske Reke (kod Kočevja) delovi Zapadnodolenjskog NOP odreda razorili 24. pešadijski i 6. artiljerijski puk italijanske divizije »Izconco« (oko 7.000 vojnika), koji su se iz Crnomelja povlačili u Italiju. Istovremeno su druge snage tog odreda u blizini Kočevja razorile delove italijanske divizije »Izconco*».
 - U s. Golom (na pl. Mokrecu kod Ljubljane), od 2. bataljona 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer« i od pridošlog ljudstva, formirana 10. slovenačka (ljubljska) NO brigada, jačine tri bataljona.
12. septembar
- Iz Vidma (Udine, u Italiji) u Goricu prodrle snage 191. puka nemačke 71. pešadijske divizije. Zbog toga su se jedinice Primorske operativne zone NOV i PO Slovenije povukle iz varoši i blokirale je. te obrazovale tzv. goriški front da bi sprečavale prodor nemačkih snaga u Vipavsku dolinu. Manje snage su na Mirenskom aerodromu uništile aerodromska postrojenja i veći broj aviona.
 - U Ribnici jedinice 14. divizije NOVJ razorile italijansku posadu od oko 2000 ljudi, dok su belogardističke snage uspele da se povuku u zamak Turjak.
 - U s. Mršečoj Vasi (kod Kostanjevice) jedinice 15. divizije NOVJ napale nemački garnizon, ali su zbog pristiglog pojačanja iz Brezica odustale od daljih napada.
13. septembar
- Na osnovu naredjenja VS NOV i POJ, GS NOV i PO za Sloveniju naredio da se na oslobođenoj teritoriji formiraju komande područja, komande mesta, partizanske straže i narodna zaštita. (Uskoro su formirane komande: belokranjskog, novomeškog, kočevskog, ribniško-velikolaškog grosupeljsko-stiškog i cerkniškog vojnog područja.)
 - Iz Gorice snage 191. i 194. puka nemačke 71. pešadijske divizije, podržane tenkovima, otpočele napade na goriški front s ciljem da jedinice Primorske operativne zone NOV i PO Slovenije odbace od varoši i od drumova Gorica — Ajdovščina — Postojna. Borbe su vođene do 26. septembra, kada su jake nemačke snage iz Trsta prodrle u Goricu i prinudile jedinice NOVJ da se povuku na pl. Trnovski gozd. Neprijatelju su naneti znatni gubici u ljudstvu i materijalu. Uništena su, pored ostalog, 2 tenka, dvoja oklopna kola i 4 kamiona.
 - U zamku Boštanju (kod Grosuplja) 4. bataljon 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« jurišem uništio belogardističku posadu (čiji se manji deo, pod zaštitom magle, izvukao u pravcu Ljubljane).
 - Na nemačko-Italijanskoj demarkacionoj liniji jedinice 15. divizije NOVJ, po naredjenju GS NOV i PO za Sloveniju, porušile sve mostove i drumove, kako bi sprečile brzi prodor nemačkih snaga na teritoriju koju su napustile italijanske trupe posle kapitulacije Italije.
 - U Cerkniškoj dolini 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Sercer« i 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Gradnik« zauzele belogardistička uporišta s. Sv. Gregor i s. Novu Vas. Istovremeno je 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič«. čisteći Ribniško-velikolašku dolinu, zauzela Velike Lašče i prodrla prema Videmu i Dobropolju.
14. septembar
- Zapadnodolenjski NOP odred, po naredbi GŠ NOV i PO za Sloveniju, preimenovan u 9. slovenačku NOU brigadu, jačine 4 bataljona.
 - Jake nemačke snage iz Rakeka pokušale, u dva navrata, da upadnu u Cerknicu, ali su ih jedinice 14. divizije NOVJ odlučnim protivnapadima odbacile u polazni garnizon.
- ii. septembar
- U rejonu Kočevja na osnovu naredjenja GS NOV i PO za Sloveniju, od jednog bataljona Istočnodolenjskog NOP odreda formiran Kočevski NOP odred.

- Jedinice 14. divizije NOVJ. posle višednevne opsade, uništile belogardistička uporišta u s. Begunjama i s. Bezuljku (kod Cerknice) i s. Zapotoku u s. Kuieščeku i s. Osolniku (kod V. Lašča). Glavnina belogardističkih snaga se predala, dok se manji deo probio i priključio nemačkim jedinicama.
 - Kod s. Mokrog Polja (blizu Novog Mesta) 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Slander« napala nemačku kolonu koja je, uz podršku tenkova, nadirala iz s. Zameškog (kod Kostanjevice). Brigada je energičnim udarom odbacila nemačke snage i gonila ih do polaznog garnizona.
 - Kod s. Škofljice (blizu Ljubljane) 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« razbila belogardističku kolonu jačine 200 ljudi, čiji su se delovi povukli u s. Ig i Ljubljanu. Brigada je ostatak kolone uništavala po okolnim šumama. Poginulo je 20 i zarobljeno 8 belogardista.
- Septembar s.
- Na pl. Mokreeu, po naređenju GŠ NOV i PO za Sloveniju, formiran Doloinitski NOP odred, sa zadatkom da se prebaci u Dolomite i objedini rad partizanskih jedinica koje su lamo formirane posle kapitulacije Italije.
 - U 14. i 15. diviziji NOVJ, od zaplenjenih artiljerijskih oruđa razoružane italijanske vojske, formirani artiljerijski divizion. a u brigadama baterije.
 - U slovenačkoj Istri, od ljudstva Istarskog NOP odreda, formirana 17. slovenačka (istarska) NO brigada. Ona je dejstvovala u okolini Kopra. (Početkom oktobra razbile su je nemačke jedinice.)
 - Us. Tatrama (kod Divače), od radnika iz Trsta, formirana 16. slovenačka (tržaška) NO brigada. U nju je 26. septembra uključen i Tržaški bataljon 11. slovenačke (brkinske) NO brigade.
- jfi. septembar
- Vrhovni plenum Osvobodilne fronte, kao najviši predstavnik narodne vlasti slovenačkog naroda, izdao proglas o priključenju Slovenačkog primorja slobodnoj Sloveniji u okviru slobodne i demokratske Jugoslavije. Istovremeno su zagarantovana sva prava nacionalnih manjina na priključenoj teritoriji, dok je javna uprava povrella NO veću za Slovenačko primorje.
 - Kod s. St. Jerneja 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Šlander« napala nemačko-belogardističku kolonu koja je, uz podršku tenkova, nadirala iz Kostanjevice. Brigada je, posle kraće borbe, odbacila neprijateljske snage u polazni garnizon.
17. septembar
- Na pl. Mašunu (kod Ilirske Bistrice), od pridošlog ljudstva, formirana Snežnišku NO brigada, jačine 2 bataljona.
18. septembar
- Naredbom GS NOV i PO za Sloveniju obrazovan Operativni štab za zapadnu Sloveniju, sa zadatkom da objedini dejstva jedinica u Slovenačkom primorju, Gorenjskoj (bez Kamniškog NOP odreda). Koruškoj i Dolomitima.
 - GŠ NOV i PO za Sloveniju naredio da se 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Gradnik« vrati u Slovenačko primorje a 7. slovenačka NOU brigada »France Prešern« u Gorenjsku, radi učvršćenja jedinica koje su na tim područjima formirane posle kapitulacije Italije.
 - GŠ NOV i PO za Sloveniju izdao naredbu da se od ljudstva iz 14. i 15. divizije NOVJ formira specijalni bataljon VOS (varnostno-obveščevalne službe) sa zadatkom da na oslobođenoj teritoriji vodi borbu i uništava ostatke četnika, belogardista i nemačkih obaveštajnih agenata, kako bi se operativnim jedinicama omogućilo što uspješnije dejstvo protiv okupatorskih vojnih formacija.
19. septembar
- Kod Cerknice 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Gradnik« napale nemačku motorizovanu kolonu koja je iz Rakeka prodrila u Cerknicu. Posle višečasovne borbe one su je primorale da se uz osetne gubitke povuče u polazni garnizon.
 - Kod s. Krmelja 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Slander« napala nemačku motorizovanu kolonu koja je nadirala iz Sevnice. Posle višečasovne borbe ona je kolonu odbila u polazni garnizon, nanevši joj znatne gubitke.
20. septembar
- U zamku Turjaku (kod V. Lašča) 7. slovenačka NOU brigada »France Prešern«, posle osmodnevnih borbi, uništila glavnu belogardističku formaciju jačine 760 ljudi. Veći deo posade zarobljen, a među njima i znatan broj duhovnih vođa i organizatora. dok je manji deo uspeo da se probije iz okruženja i priključi nemačkim jedinicama u Ljubljani. Zaplenjeno je preko 100 mitraljeza i p. mitraljeza i veća količina druge ratne opreme. U borbama za Turjak poginulo je oko 40 boraca 7. slovenačke NOU brigade »France Prešern«.

- Idrijski NOP odred proterao nemačke snage i zauzeo Idriju. Istovremeno su jedinice na obezbeđenju, u oštrim borbama, sprečile nemačke motorizovane snage iz okolnih garnizona da se probiju u grad.
- 21. septembar
 - GS NOV i PO za Sloveniju izdao naredbu da se u jedinicama NOV i POJ formiraju radne čete, u koje treba uključiti belogardiste koji su se predali na osnovu amnestije.
 - Iz Gorice, Trziča i Trsta ojačani nemački 2. SS oklopni korpus Mauzer« otpočeo prvu fazu operacije »Volkenbruh« kojom je, zahvatajući područje Krasa i Vipavske doline, trebalo uništiti jedinice Primorske operativne zone NOV i PO Slovenije i osigurati jadranski obalski pojas od eventualnog iskrcavanja saveznika. U oštrim borbama do 30. septembra, jedinice Primorske operativne zone povukle su se glavninom na plato Trnovskog gozda, dok su nadmoćne nemačke snage uspostavile svoja uporišta u Vipavskoj dolini i na Krasu.
 - Na pl. Mašunu (kod Ilirske Bistrice), prema naređenju GS NOV i PO za Sloveniju, posle višednevnog marša iz rejona Bakra, reorganizovana Rabska NO brigada i uključena u sastav 14. divizije NOVJ.
 - U rejonu s. Primskova (kod Litije) 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« vodila jednodnevnu borbu protiv nemačke kolone koja je pokušala da prodre na oslobođenu teritoriju. Brigada je kolonu prinudila da se povuče u Litiju.
- 22 septembar
 - Kod s. Višnje Gore (blizu Grosuplja) 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« vodila teške borbe protiv nemačke kolone koja je, uz podršku tenkova i avijacije, nadirala iz Litije. Kolona je, uz znatne gubitke, odbačena prema s. Leskovecu.
- 2.1 septembar
 - U s. Vrhovlju (kod Gorice), od jedinica Zapadnoprimeorskog NOP odreda (nazivanog i Briškim NOP odredom), formirana 1. slovenačka (soška) NO brigada, jačine pet bataljona (jedan je sastavljen od italijanskih partizana – garibaldinca iz Furlanije).
 - U s. Begunjama (kod Cerknice), po naređenju GS NOV i PO za Sloveniju, formirana 13. slovenačka (loška) NO brigada jačine 3. bataljona. (U januaru 1944. god. dobila je naziv »Mirko Bračić*«.)
 - Dve nemačke motorizovane kolone prodrle preko s. Kovačevog Rovta u Idriju. Zbog nedostatka protivtenkovskog oružja jedinice Idrijskog NOP odreda nisu mogle da spreče prodor ovih kolona, ali su im nanele znatne gubitke.
 - Kod Cerknice 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« vodila četvoročasovnu borbu protiv jake nemačke motorizovane kolone iz Rakeka. Udarom u leđa neprijatelj je, uz gubitke od 15 mrtvih i više ranjenih, odbačen u Rakek. Uništena su jedna oklopna kola.
- 24. septembar
 - U s. Gabrovici (kod Komna na Krasu), na osnovu naredbe Operativnog štaba za zapadnu Sloveniju, od Kraškog partizanskog bataljona formirana 19. slovenačka NO brigada »Srećko Kosovel«, jačine tri bataljona.
 - U Mokronogu, po naređenju GS NOV i PO za Sloveniju, formirana 12. slovenačka (štajerska) NO brigada u čiji su sastav ušli dva bataljona 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander«, jedan bataljon 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« i novopridošli borci.
 - Na području zapadnog Krasa (kod Trsta), od italijanskih radnika iz Trsta i Trziča, formirana italijanska partizanska brigada »Triestina d'asalto«.
 - Kod s. Razdrtog, St. Vida, Vipave, Ajdovščine i s. Crnog Vrha otpočele oštre borbe jedinica Primorske operativne zone NOV i PO Slovenije protiv delova nemačkog 2. SS tenkovskog korpusa »Hauzer« koji su iz Trsta. Postojne i Idrije nadirali u Vipavsku dolinu. Posle ogorčenih borbi, u kojima su nadmoćnom neprijatelju nanele znatne gubitke, naše jedinice su se sutradan povukle od komunikacija.
- Septembar d.p.
 - U sastavu 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander«, po naređenju Štaba 4. (štajerske) operativne zone NOV i PO Slovenije, od Zasavsko-savinjske partizanske čete formiran Zasavski a od Kamniške partizanske čete Kamniški partizanski bataljon.
- 25. septembar
 - U Novom Mestu, na osnovu naredbe GS NOV i PO za Sloveniju, od mobilisanih železničara formirana 14. slovenačka (železničarska) NO brigada, jačine 3 bataljona.
 - GS NOV i PO za Sloveniju naredio potčinjenim jedinicama da potpuno unište pruge: Ljubljana – Novo Mesto – Metlika i Ljubljana – Kočevje, čime bi se onemogućilo brzo prebacivanje neprijateljskih snaga u slučaju napada na oslobođenu teritoriju Dolenjske.

- Kod Cerlcnice 13. slovenačka (loška) NO brigada sprečila prodor nemačke kolone i. posle višečasovne borbe, naterala je da se vrati u Rakok.
- Kod s. Solkana, s. Sv. Marka, s. Volčje Drage, s. Vogerskog i s. Mirena jedinice Primorske operativne zone NOV i PO Slovenije, u jednodnevnoj borbi, sprečile prodor nemačkih snaga iz Gorice U Vipavsku dolinu. Poginulo je oko 100 nemačkih vojnika i uništena su 3 kamiona.
- 26. septembar — Us. Cerknom (kod Idrije), na osnovu naredbe Operativnog štaba za zapadnu Sloveniju. od Idrijskog NOP odreda formirana 16. slovenačka NO brigada »Janko Premrl Vojko«, jačine 3 bataljona.
- Kod s. Kromfcerka (blizu Gorice), na osnovu naredbe Operativnog štaba za zapadnu Sloveniju, od delova Severnoprirnorskog NOP odreda formirana Goriška NO brigada.
- 27. septembar — Kod s. Metnaja (blizu Stične) 2. bataljon 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« napao nemačku kolonu koja je pokušala da se iz Litije probije na oslobođenu teritoriju i odbacio ju je uz znatne gubitke.
- 28. septembar — Kod Metlike, na osnovu naredbe GS NOV 1 PO za Sloveniju, od jedinica Istočnodolenjskog KOP odreda formirana 15. dovenačk (uelokranjska) NO brigada, jačine 3 bataljona. (Brigada je uključena u sastav 15. divizije NOVJ.)
- U rejonu s. Mirna — s. Catež — s. Velika Loka (kod Trebnja) otpočele trodnevne teške borbe 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar* protiv jakih nemačkih motorizovanih delova koji su napadali iz Novog Mesta, Mokronoga i Litije. Za odmazdu zbog teških gubitaka, nemačke jedinice su popalile više sela i ubijale civilno stanovništvo.
- 29. septembar — Kod Cerknice 1. slovenačka NOU brigada Tone Tomšič« napala nemačku kolonu koja je uz podršku tenkova nadirala iz Rakeka. Brigada je. u oštroj borbi, zaustavila neprijateljsku pešadiju. a potom tenkove, koji su prodrli u Cerknicu, primorala da se vrata u polazni garnizon.
- U blizini s. Ivanjeg Sela (kod Rakeka) jedinice 14. divizije NOVJ napale nemačku kolonu od 23 tenka i 30 kamiona i nanele joj znatne gubitke.
- 30. septembar — Po naređenju GS NOV i PO za Sloveniju, zbog fizičke nesposobnosti boraca i unutrašnjih nesuglasica rasformirana Rabska NO brigada, a sposobno ljudstvo uključeno u jedinice 18. divizije NOVJ.
- U s. Stojdragi (kod Samobora) 4. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec«, ojačana artiljerijom, savladala ustašku posadu i zauzela mesto. Poginulo je 10 i ranjeno 25 ustaša, dok se manji deo posade probio. Zaplenjena je veća količina oružja i municije
- Savinjska četa Štajerskog NOP odreda uništila nemačko uporište u s. Radmirju (kod Mozirja), ubivši 2 i zarobivši 17 vojnika, a zaplenivši 2 p. mitraljeza. 7 automata i ostalo oružje i opremu
- Us. Javorju (kod Litije) 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« napala nemačku posadu i nanela joj gubitke od 10 mrtvih i 15 ranjenih. Brigada je zatim, pretrpevši gubitke od 1 mrtvog i 4 ranjena, odustala od daljeg napada.

SRBIJA

- 1. septembar — Kod s. Crkvice (blizu Lebana) delovi 1. južnomoravskog NOP odreda napali nemačke policajce koji su vršili rekviziciju žita. te ubili 7 i ranili 4 policajca (ostali su se povukli u Leskovac). Nemački vojni zapovednik Jugoistoka naredio je sutradan da se za odmazdu strelja 450 simpatizera NOP-a I spalji jedno selo.
- Jedinice 1. sremskog NOP odreda porušile prugu Ruma — Vrdnik u dužini od 500 metara i izazvale duži prekid saobraćaja.
- U Sremu organizacije AFZ-a otpočele desolodnevno prikupljanje priloga za potrebe NOV i PO. Prikupljena je znatna količina materijalnih i novčanih sredstava.
- 3. septembar — Us. Boljevcima (u južnom Sremu) delovi 3. vojvođanske NOU brigade napali žandarme, porušili 1 bunker i zauzeli i zapalili finansijsku stanicu i 2 opštinske zgrade. Poginulo je 6 žandarma; zaplenjene su 2 puške sa 80 metaka. Istog dana su delovi 3. vojvođanske NOU brigade i 1. sremskog NOP odreda, pošlo duže borbe, zauzeli s. Kupinovo, ubivši 12 i ranivši 3 žandarma i domobrana. Pokušaj domobrinskih jedinica i žandarma da se sledećeg dana probiju iz s. Ašanje u s. Kupinovo odbili su osiguravajući delovi 3. vojvođanske brigade, nanevši neprijatelju gubitke id 39 poginulih.

- Kod s. Dunisa delovi Rasinskog NOP odreda napali bugarske vojnike koji su obezbeđivali pragu Stalać – Niš. Poginula su 2 i ranjena 4 vojnika.
- 4. septembar
 - U s. Laćarku (kod Srem. Mitrovice) jedinice 3. vojvođanske NOU brigade napale i razoružale ustaško-domobransku posadu, zapalile opštinsku zgradu sa arhivom i poštu, Zaplenjeno je 30 pušaka sa 920 metaka. 8 radio-aparata i dosta druge spreme.
 - Na putu Arandelovac – Topola zaseda 1. šumadijskog udarnog partizanskog bataljona ubila 1 nemačkog vojnika i 4 vojnika SDS i zarobila 1 nemačkog i 2 vojnika SDS.
- Septembar p.
 - Na terenu đakovičke Malesije, po odluci Oblasnog komiteta KPJ za Kosovo i Metohiju, ponovo formirana partizanska četa »Bajram Curi«.
 - U s. Maloj Remeti (kod Iriga) održan politički kurs za 15 članica sreskih odbora AFZ-a iz više srezova Srema.
- 6. septembar
 - U s. Gajevima (kod Arandelovca) oko 1000 četnika napalo 1. šumadijski udarni partizanski bataljon ali su posle šestočasovne teške borbe odbijeni. Poginulo je oko 40 četnika i ranjeno ih je veći broj. Bataljon je imao 5 poginulih. Zaplenjen je mitraljez i 10 pušaka.
 - I .icđu s. Laćarka i s. Martinaca (kod Srem. Mitrovice) jedinice 3. vojvođanske NOU brigade minirale prugu i napale nemački teretni voz (izbačeni su iz šina lokomotiva i U vagona-cisterni sa benzinom, a 4 vagona su potpuno uništena), nanevši neprijatelju gubitke. Istog dana je nemačka policija, za odmazdu, streljala 21 lice iz s. Martinaca.
 - Između s. Golubinaca i s. Putinaca delovi 1. sremskog NOP odreda minirali prugu Ruma – Stara Pazova i uništili lokomotivu italijanskog teretnog voza.
 - Između s. Tovarnika i s. Ilače (kod Sida) jedinice 2. sremskog NOP odreda minirale prugu i uništile lokomotivu i nekoliko vagona teretnog voza.
 - U Petrovgradu (sada: Zrenjanin) nemačka policija streljala 160 rodoljuba.
- 7. septembar
 - u s. Kupcima (kod Kruševca) delovi Rasinskog NOP odreda napali posadu SDS i zapalili zgradu stanice, ali su se zbog intervencije četnika morali povući ka pl Jastrepcu.
 - U s. Filipovu (kod Odžaka) grupa boraca 3. bačkobaranjskog NOP odreda zapalila zgradu ž. st. i uništila postrojenja.
- 8. septembar
 - Između Sida i s. Tovarnika 2. diverzantska grupa 2. sremskog NOP odreda miniranjem pruge teže oštetila lokomotivu i uništila 11 vagona teretnog voza.
- 10. septembar
 - U s. Ležimiru (kod Srem. Mitrovice) otpočelo dvodnevno savetovanje pretstavnika KPJ, GS NOV i PO za Vojvodinu, narodne vlasti i komandi područja i mesta, na kome su, pored ostalog, izvršene organizacione promene u vojno-pozadinskim vlastima i doneta je. pored ostalog, odluka o formiranju rumske, vinkovačke i sremskomitrovačke komande vojnog područja.
 - U s. Brestovcu (kod Lebana), u prisustvu 80 delegata MNO odbora, osnovan SNO odbor za srez jablanički (teritorija Jablanice i Puste Reke).
 - Dakovtcu zauzela partizanska četa »Bajram Curi«, uz sadejstvo oko 200 seljaka iz Malesije, posle dvodnevne borbe protiv dva italijanska bataljona I manje grupe nemačkih vojnika. Poginulo je 70 italijanskih vojnika s komandantom puka.
- 11. septembar
 - ;:-među Stare Pazove 1 Ir.dije partizanska diverzantska grupa 1. sremskog NOP odreda minirala prugu i uništila 12 vagona nemačkog teretnog voza.
- 12. septembar
 - Između Srem. Rače i s. Bosuta dva bataljona 2. sremskog NOP odreda i delovi 2. i 3. vojvođanske brigade dočekali u zasedi bataljon domobrana iz 8. lov. puka. Posle višečasovne borbe neprijatelj se, pretrpevši velike gubitke, povukao ka s. Kuzminu.
 - Kod s. Putinaca delovi 3. vojvođanske NOU brigade minirali prugu Ruma – Stara Pazova, te zapalili teretni voz (23 vagona) natovaren ugljem, zarobili 25 železničara – domobrana (pa ih, posle saslušanja pustili) i zaplenili 4 puške sa 200 metaka.
 - U s. Stojniku (kod Mladenovca) delovi Kosmajskog NOP odreda posle kraće borbe zarobili 0 vojnika SDS.
 - U s. Trbušnici (kod Lazarevea) 2. četa 1. šumadijskog NOP odreda napala i razbila grupu od 22 četnika, zarobivši 7 i ranivši 1 četnika, a zaplenivši 9 pušaka i pištolj.

- Đakovicu zauzela nemačka motorizovana kolona koja je prodrla iz Prizrena. U oštrim borbama partizanska četa Bajram Curi* i seljaci iz Malesije su imali oko 20 poginulih.
- 12. septembar – U Uroševcu, u borbi protiv policije koja ga je opkolila u jednoj kući, poginuo instruktor Oblasnog komiteta KPJ za Kosovo i Metohiju Trojko Grković, narodni heroj.
- 13. septembar – Us. Vrdniku (kod Rume) delovi 1. bataljona 1. sremskog NOP odreda, po dogovoru, izveli tajnu akciju i bez borbe oslobodili 15 pripadnika službe rada (koji su odmah stupili u redove NOV).
- Na putu s. Tovariševo – s. Obrovac (kod Bač. Palanke) delovi 3. bačko-baranjskog NOP odreda isekli tt stubove.
- 14. septembar – Naredbom GS NOV i PO za Vojvodinu, a po odluci savetovanja održanog u s. Ležlmiru (kod Srem. Mitrovice) 10. septembra, formirane komande Rumskog, Srcmsko-mitrovačkog i Vinkovačkog vojnog područja.
- Us. Cortanovcima (kod Srem. Karlovaca) jedinice i. sremskog NOP odreda napale i, posle oštre borbe, razoružale posadu od 70 domobrana kod ž. stanice i tunela, uništivši železničke uređaje i zaplenivši 60 pušaka, 4000 metaka i dosta druge opreme.
- Između s. Bača i s. Tovariševo (kod Bač. Palanke) grupa boraca 3. bačko-baranjskog NOP odreda posekla 14 tt stubova.
- 15. septembar – Us. Trgovištu ikod Vranja) Udarni i 2. bataljon 2. južnomoravskog NOP odreda napali 150 bugarskih policajaca. Zbog otpora neprijatelja iz rovova i bunkera, kao i zbog napada četnika s leđa, bataljoni su se pod borbom povukli, uz gubitke od 4 mrtva i 4 ranjena. Neprijatelj je imao 3 mrtvih i 12 ranjenih. Posle nekoliko dana napustio je s. Trgovište.
- U s. Glavanovcima (kod Trna. u Bugarskoj) jedna četa 2. južnomoravskog NOP odreda i bugarski Trnski NOP odred napali 80 bugarskih policajaca, ali su se zbog pristizanja pojačanja iz Trna morali povući na teritoriju Jugoslavije.
- Septembar p.p. – U blizini s. Belegiša (kod Stare Pazove) motornim čamcem dovezena iz Beograda partizanska štamparija (prva u Sremu), a potom prebačena u bazu na Sušnjarevom salašu, na sredokračić putu s. Surđuk – s. Novi Karlovci.
- Septembar s. – Na pl. Pasjači održano okružno savetovanje SKOJ-a za leskovačko-toplički okrug. Odlučeno je da se radi na podizanju ideološkog nivoa i omasovljenju članstva SKOJ-a i USAOJ-a 1 da se što veći broj omladinaca uputi u jedinice 1. južnomoravskog NOP odreda.
- Severnobanatski NOP odrod, prema odluci PK i GS NOV i PO za Vojvodinu, prebacio se preko r. Dunava u rejon s. Surduka (kod Stare Pazove) i priključio sremskim jedinicama.
- 16. septembar – Između s. Putinaca i s. Golubinaca (na pruzi Ruma – Stara Pazova) partizanska diverzantska grupa minirala prugu i uništila lokomotivu i nekoliko vagona nemačkog transportnog voza.
- 16/17. septembar – u rejonu Novog Vrbasa grupa boraca 3. bačko-baranjskog NOP odreda digla u vazduh mađarski teretni voz i oštetila lokomotivu i 2 vagona. Istovremeno je druga grupa isekla tt žice duž pruge između s. Feketića i s. Malog Idoša.
- 17. septembar – Us. Velereču (kod G. Milanovca) Cačanski NOP odred »Dragiša Mišović* napao i razbio četničku Takovsku brigadu (40 četnika), ubivši 1 i zarobivši 2 četnika i zaplenivši p. mitraljez i pušku.
- 17/18. septembar – Na pruzi G. Milanovac – Ljig Cačanski NOP odred »Dragiša Mišović« demolirao postrojenja ž. st. Kriva Reka, a u s. Boljkovcima spalio poštu i razoružao četničku trojku.
- 18. septembar – Na pruzi Beograd – Mala Krsna delovi Kosmajskog NOP odreda demolirali stanična postrojenja na ž. st. Mala Ivanča i ž. st. Umčari i zarobili 3 vojnika SDS.
- Kod s. Petine (blizu Kruševca) Rasinski NOP odred, u susretnoj borbi, razbio četničku Moravsku brigadu. Poginulo je 8 i zarobljeno 14 četnika. Odred je imao 1 ranjenog. Zaplenjeni su 1 mitraljez, 16 pušaka i 3 tovarna konja.

19. septembar — Delovi nemačke 173. rezervne divizije, 901. motorizovanog puka, 186. rezervnog grenadirskog bataljona, policijske jedinice i snage Sremske domobranske brigade (ukupno oko 5000 vojnika) otpočeli prostorno najširu i vremenski najdužu operaciju u Sremu, s ciljem da unište jedinice NOV i PO Vojvodine i oslobode se njihovog pritiska na komunikacije, opljačkaju i popale sela i odvedu sposobne muškarce u logore. Neprijatelj je istog dana na Fruškoj gori spalio s. Bešenovački Prnjavor i preneo dejstva najpre na severoistočni (21–23. septembra), a potom na jugoistočni Srem (od 30. septembra do 8 oktobra), gde je, ne nallazeći na veći otpor, spalio i opljačkao veliki broj sela, masovno ubijajući i hapseći stanovništvo. Pošto je Iz rejona Pančeva doveo 1. kozačku konjičku diviziju i pregrupisao snage, neprijatelj je 13. oktobra otpočeo nov koncentričan r.apad na delove 1. sremskog NOP odreda u Fruškoj gori, da bi 21. oktobra napao snage NOV i PO Vojvodine u Bosutskirn šumama, gde su akcije trajale do 27. oktobra.
- U s. Klenikama (kod Vranja) Udarni bataljon 2. južnomoravskog NOP odreda napao bugarske policajce. Poginula su 3 policajca, dok su 3 izgoreja u zapaljenoj zgradi opštine. Bataljon je u selu zapalio i magacin sa 3 vagona žita i zaplenio 8 pušaka i 300 kg masla.
 - Na pruzi Bujanovac — Preševo 2. bataljon 2. južnomoravskog NOP odreda miniranjem prevrnuo lokomotivu i nekoliko vagona, a potom zapalio kompoziciju od 40 vagona u kojima su se nalazili seno i gvozdene konstrukcije. Poginuli su 1 nemački vojnik i 3 bugarska železničara a zarobljena su 2 nemačka vojnika i 3 bugarska železničara.
 - Između s. Beške i s. Cortanovaca delovi 1. sremskog NOP odreda minirali prugu Novi Sad — Stara Pazova i uništili lokomotivu i nekoliko vagona oklopnog voza, kao i dizalicu.
- 19/20. septembar — Između s. Platičeva i s. Klenka delovi 3. bataljona 1. sremskog NOP odreda razrušili prugu Ruma — Šabac.
20. septembar — Između s. Nove Pazove i s. Batajnice (kod Zemuna) Diverzantska grupa 1. sremskog NOP odreda minirala željezničku prugu i uništila lokomotivu i nekoliko vagona teretnog voza.
- U s. Kovilju (kod Novog Sada) grupa boraca 3. bačko-baranjskog NOP odreda napala mađarsku patrolu I ubila jednog vojnika.
21. septembar — Na pl. Kozjaku jedinice četničkog Vardarskog korpusa napale Udarni i 2. bataljon 2. južnomoravskog NOP odreda. U tročasovnoj borbi bataljoni su odbili napad, a zatim su se prebacili na pl. Kočuru.
- Iz Srema se, preko r. Save, prebacila u istočnu Bosnu 3. vojvođanska NOU brigada i ušla u sastav 16. divizije NOVJ.
22. septembar — Odeljenje bugarskih vojnika počelo da pali s. Kočuri (kod Vranja), ali su tek pristigli delovi 2. južnomoravskog NOP odreda proterali neprijatelja, te spasli selo od daljeg paljenja.
- 22/23. septembar — u Bač. Palanci 3. bačko-baranjski NOP odred zapalio kudeljaru (izgorelo oko 6000 vagona kudelje) i nekoliko pomoćnih zgrada.
23. septembar — U s. Belom Polju (kod Surdulieo) delovi 2 južnomoravskog NOP odreda uništili pumpu, usled čega je 4 dana obustavljen rad fabrike antimona.
- Između s. Putinaca i s. Golubinaca Diverzantska grupa 1. sremskog NOP odreda minirala prugu Ruma — Stara Pazova i uništila lokomotivu i nekoliko vagona nemačkog transportnog voza.
- 23/24. septembar — U s. Baču (kod Bač. Palanke) 3. bačko-baranjski NOP odred napao mesnu stražu i čuvare kudeljare, te ubio 1 i ranio 4 stražara i zaplenio 4 puške. Izgorelo je 200 vagona kudelje i deo zgrade i postrojenja.
24. septembar — U s. D. Ljubati (kod Boslljgrada) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda zapalili opštinsku zgradu, ubili bugarskog policajca i zaplenili 15 pušaka i 2 pištolja.
- Između s. Tovarnika 1 s. Ilače (kod Sida) 2. diverzantska grupa 2. sremskog NOP odreda minirala prugu I uništila lokomotivu i 6 vagona teretnog voza.
25. septembar — Kod s. Stola (blizu Babušnice) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda, sa grupom boraca bugarskog Trnskog NOP odreda, u dvočasovnoj borbi ubili 2 i ranili 8 bugarskih policajaca, uz sopstvene gubitke od 4 ranjena.

GS NOV i PO za Srbiju izdao naredbu za formiranje Sumadijske NO brigade od boraca 1. šumadijskog i Kosmajskog NOP odreda.

U Rudniku (blizu G. Milanovca) dve čete 1. šumadijskog NOP odreda napale i razbile četničku posadu. Poginulo je 4 a ranjeno više četnika.

- 25/26. septembar U s. Torži (sada: Savino Selo, kod Kule) delovi 3. bačko-baranjskog NOP odreda zapalili u kudeljari oko 30 vagona nepreractene kudelje.
26. septembar Druga proleterska udarna i 3. proleterska (sandžacka) udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ zauzele Prijepolje. Zarobljeno je 98 italijanskih vojnika, dok su se četnici Grupe limsko-sandžackih odreda razbežali.
- U s. V. Plam (kod Prokuplja) 3. (jastrebački) bataljon 1. južnomoravskog NOP odreda i Udarni bataljon Rasinskog NOP odreda napali bugarske vojnike i vojnike SDS, ali su se zbog snažnog otpora neprijatelja morali povući.
 - Dve nemačko-ustaške kolone (ukupno oko 800 vojnika sa 2 tenka i četvoro bornih kola) iznenada blokirale s. Surduk (kod Stare Pazove) i, prilikom pretresa, zlostavljale stanovnike i streljale nekoliko meštana, kao i 21 Banaćanina koje su otkrile u jednoj poljskoj »bazi».
 - U s. Surduku (kod Stare Pazove), po odluci PK KPJ za Vojvodinu, formiran novi OK KPJ za severni Banat
27. septembar
- Između s. Vognja i Srem. Mitrovice Diverzantska grupa 1. sremskog NOP odreda minirala prugu i uništila lokomotivu i 4 vagona a oštetila 6 vagona nemačkog transportnog voza.
 - PK KPJ za Vojvodinu uputio svim članovima KPJ u Banatu pismo u kome je dao ocenu dotadašnjeg rada Partije i postavio naredne zadatke.
- 27/28. septembar — u Sopot upali delovi Kosmajskog NOP odreda i demolirali uređaje i zgradu pošte.
29. septembar
- U s. Kusiću (kod Bele Crkve) Južnobanatski NOP odred razoružao policijsku posadu i zaplenio 26 pušaka.
 - Na Iriškom vencu grupa boraca 1. sremskog NOV odreda napala kamion s nemačkim vojnicima, te ubila 1 a teže ranila 4 vojnika.
30. septembar
- Između s. Lužana i s. Grejača delovi 3. bataljona 1. južnomoravskog NOP odreda miniranjem porušili prugu Niš — Stalać usled čega su iskočili iz koloseka lokomotiva i nekoliko vagona. Poginulo je ili ranjeno 18 nemačkih 1 bugarskih vojnika.
 - Delovi nemačke 173. rezervne divizije i policijske jedinice, s linije s. Golubinci — Vojka — Zemun, otpočeli »čišćenje* jugoistočnog Srema, jednovremeno zatvarajući prugu Stara Pazova — Srem. Mitrovica da bi sprečavale izvlačenje partizanskih snaga na Frušku goru. Oni su do 8. oktobra vršili teror nad stanovništvom, naročito u seima: Simanovcima, Progaru, Ogaru i Vitojevcima. Jedna četa 3. bataljona 1. sremskog NOP odreda izbegla je sukob s nadmoćnim neprijateljem.
- Septembar k.
- Kod s. Kamenice (blizu Niša), od preživelih boraca Ozrenskog NOP odreda i novo-došlog ljudstva. OK KPJ za Niš fomirao Ozrensku partizansku četvu.
 - Kod Prijepolja u borbi protiv četnika poginuo zamertik političkog komesara 3. proleterske (sandžacke) NOU brigade Gojko Drulović, narodni heroj.
- Septembar
- U Bačkoj formiran Oblasni komitet SKOJ-a.
 - Obnovljen SK KPJ za Bač. Palanku.